

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Δ' ΤΕΥΧΟΣ 68^ο ΙΟΥΛΙΟΣ 2018

Το Ξηροκάμπι
Περίοδος Α΄ 1966-1977

Η ΦΑΡΙΣ
Περίοδος Β΄ 1979-1981
Περίοδος Γ΄ 1992-2001
Περίοδος Δ΄ 2002-

ΙΔΡΥΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΛΛΟΓΟ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΦΑΡΙΔΟΣ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΥΠΟ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΑΣΤΙΚΗ ΜΗ ΚΕΡΔΟΣΚΟΠΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΞΗΡΟΚΑΜΠΙΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΠΑΡΤΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΧΩΡΩΝ με το διακριτικό τίτλο «ΕΡΑΣΙΝΟΣ Α.ΜΗ.Κ.Ε.», που εδρεύει στο Ξηροκάμπι και εκπροσωπείται νόμιμα.

Συντακτική επιτροπή: Γεώργ. Θ. Καλκάνης, Θεόδ. Σ. Κατσουλάκος, Παναγ. Η. Κομνηνός
Επιμελητής έκδοσης: Θεόδ. Σ. Κατσουλάκος, Συρακουσών 101, Αθήνα, τηλ. 210 2515864
Ταμίας: Ιωάννης Παν. Κονίδης, Ξηροκάμπι, τηλ.: 27310 35029

Όλα τα τεύχη / φύλλα έχουν αναρτηθεί ψηφιοποιημένα στους διαδικτυακούς τόπους:

<http://efaris.gr> και <http://micro-kosmos.uoa.gr> (→ η Φάρις)

Περιεχόμενα :

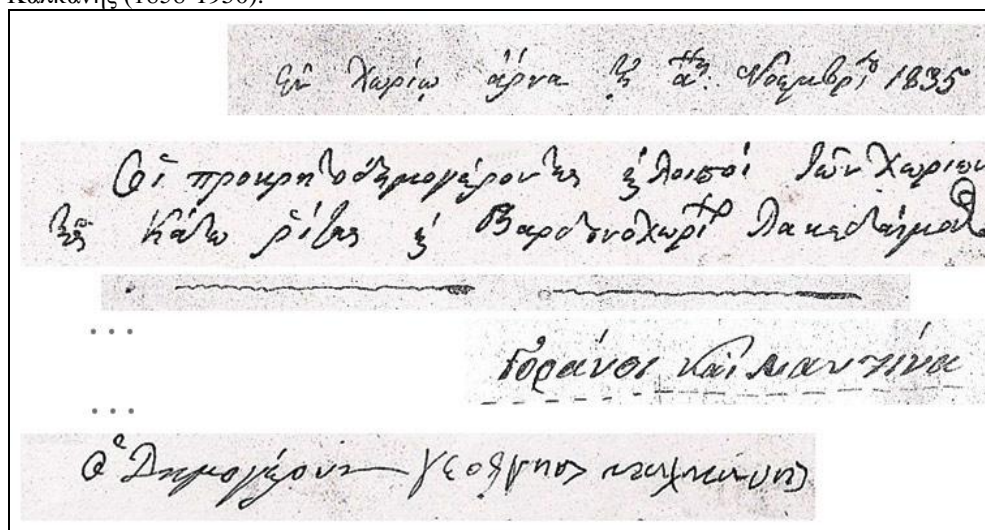
<i>Σταύρου Θεοφ. Καλκάνη</i> , Εμπειρικοί γιατροί και ιατρικές πρακτικές στην περιοχή μας –και αλλού– το '21	3
<i>Ιωάννη Π. Κονίδη</i> , Παναγιώτης Χ. Κονίδης, Το τελευταίο θύμα του εμφυλίου.....	6
<i>Παναγιώτη Κ. Κούρταλη</i> , Ο μπάμπια-Γρηγόρης ο Κουτρελάκος και τα στιχάκια του. Ένας φυγόδικος Μανιάτης στιχοπλόκος στην προπολεμική Μούσγα.....	8
<i>Παναγιώτη Η. Κομνηνού</i> , «Εσύ φταις ...»	16
<i>Μιχαήλ Γ. Λάτση</i> , Ο Αρχιεπίσκοπος Αμερικής στον Πανηγυρικό Εσπερινό του Ι. Ν. Αγίας Τριάδας Ξηροκαμπίου - 27/05/2018	21
<i>Ιωάννας Εξαρχάκου-Ρηγάκου</i> , Ο Πολιτιστικός Σύλλογος Γοράνων.....	22
<i>Τάσου Κων. Φραγκή</i> , Ένα λουλούδι του Kreidler στον Παντέλο	23
<i>Μίμη Σ. Κουμουτσάκη</i> , Μετά την Κατοχή	26
<i>Βιβής Ξ. Κωτσιοτοπούλου</i> , Η χορωδία του παραρτήματος ΚΑΠΗ Ξηροκαμπίου ...	28
<i>Παναγιώτη Δ. Χριστοφιλάκου</i> , Μια ιστορία απ' τα παλιά.....	30
<i>Α. Δ. Κ.</i> , Ο Λάμπης.....	32
<i>Θεοδώρου Σ. Κατσουλάκου</i> , Μια παλιά φωτογραφία	33
<i>Ιωάννας Εξαρχάκου – Ρηγάκου</i> , Τα πανηγύρια και οι οργανοπαίχτες των Γοράνων	34
<i>Οικογένεια Ελένης Γ. Σολωμού</i> , Ευχαριστήριο	36
<i>Παναγιώτη Γ. Λαμπρινού</i> , Η Ρασίνα κατέβασε καλοκαιριάτικα	36
<i>Γ. Π. Α., Κ. Μ. Κ., Δ. Θ. Κ., Η. Γ. Α., Α. Μ. Κ.</i> , Της αγοράς	37
<i>Μαρίας Γ. Δούση</i> , Ηλίας Π. Παυλουνής (3-1-2018).....	38
<i>Βιβής Ξ. Κωτσιοτοπούλου</i> , Τα νέα μας.....	39

Εξώφυλλο: Η Παναγιά η Καταφυγίωτισσα

Σταύρου Θεοφ. Καλκάνη

Εμπειρικοί γιατροί και ιατρικές πρακτικές στην περιοχή μας –και αλλού– το '21

Η προφορική παράδοση της οικογένειάς μας αναφέρεται και σε εμπειρικούς γιατρούς, μεταξύ των μελών της, πριν και κατά τη διάρκεια της Επανάστασης του 1821. Ο Βασίλειος (Βάσος) Νικήτα Καλκάνης (1903-1983) μετέδωσε στον πατέρα μου και τον αδερφό μου την πληροφορία ότι ο προ-προ-προ-πάππος μας Γεώργιος Καλκάνης, που ήταν δημογέροντας των Γοράνων κατά τη διάρκεια της επανάστασης, φρόντιζε τραύματα συγχοριανών του με εμπειρικές γνώσεις και πρακτικές που είχε μάθει από τον πατέρα του. Έναν αιώνα αργότερα στα χωριά της Κάτω Ρίζας υπηρέτησε ως πτυχιούχος της Ιατρικής του Πανεπιστημίου Αθηνών ο συνονόματός του, παππούς μου, Γεώργιος Χριστόφилου Καλκάνης (1858-1950).

Ο Γεώργιος Καλκάνης υπογράφει ως Δημογέρον Γοράνων και Λιαντίνια, με όλους τους «προκρητοδημογέροντες και λοιπούς κατοίκους των χωριών της Κάτω Ρίζας και Βαρδινοχωριών Λακεδαιμόνος», στην Άρνα το 1835, «παράκλησιν» προς την Ιερά Σύνοδο «όπως ενεργήση για τη συντήρηση της Ιεράς Μονής Γόλας την οποίαν έχομε ως άσυλον και καταφύγιον εν ανάγκης και θλίψεσιν» (από τα Γενικά Αρχεία του Κράτους)

Ιδιαίτερη φαίνεται να ήταν η δράση του εμπειρικού γιατρού Γ. Καλκάνη κατά τις μάχες των συμπατριωτών μας (την περίοδο 1825-1826) με τον στρατό του Ιμπραήμ που επιχειρούσε στον Ταΰγετο για να καταστρέψει τα χωριά μας και να καθυποτάξει τους κατοίκους τους με στόχο την πρόσβασή του στη Μάνη. Σημειώνουμε ότι ο Ιμπραήμ «κατέκαυσε» όλα τα σπίτια των Γοράνων, της Κουρτσούνας και της Κουμουστάς (όπως και άλλων χωριών), αναγκάζοντας τους κατοίκους όλης της περιοχής να καταφεύγουν κάθε φορά στον ορεινό όγκο του Ταΰγετου.

Τότε, λαβωμένοι αγωνιστές, κάτοικοι των χωριών μας, που υποστήριζαν τα χωριά μας και προστάτευαν τους κατοίκους τους, αλλά και άμαχοι είχαν την ανάγκη άμεσης φροντίδας των τραυμάτων τους από αγχέμαχα ή πυροβόλα όπλα, ακόμη και κανόνια.

Βέβαια, στα χωριά μας –αλλά και ευρύτερα στη νότια Λακεδαίμονα, ακόμη και σε όλη τη νότια Πελοπόννησο– ιδιαίτερα ενεργοί και γνωστοί ως εμπειρικοί γιατροί (εκτός από πολεμιστές και οπλαρχηγοί) ήταν πέντε αδελφοί της οικογένειας Γιατράκου. Απόγονοι της Ιταλικής οικογένειας των Μεδίκων που αρχικά εγκαταστάθηκαν στη Μάνη, εξελλήνισαν το επώνυμό τους και με πύργους στην κατοχή τους αμέσως μετά την κήρυξη της Επανάστασης έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην επαναστατημένη και στη μετεπαναστατική Ελλάδα. Η ικανότητά τους μάλιστα να παρέχουν ιατρικές χειρουργικές φροντίδες στους λαβωμένους έκανε πολλούς πολεμιστές να εντάσσονται στις ομάδες τους. Σχεδόν σε κάθε Ελληνικό στρατόπεδο που στηνόταν κοντά σε περιοχές με πολεμική δράση, οι Γιατράκοι οργάνωναν και ένα πρόχειρο «νοσοκομείο».

Από τα αρχεία τους –τα *κατάστιχα* τους– φαίνεται ότι πολλούς πληγωμένους με βαριά τραύματα και ακρωτηριασμούς τους «*τήραζαν*» για πολλές εβδομάδες βγάζοντας θρυμματισμένα κόκαλα από τις πληγές τους. Ο Παναγιώτης Γιατράκος είχε μεταβεί, μάλιστα, στην Ιταλία λίγα χρόνια πριν την Επανάσταση και έφερε μαζί του γνώσεις από το Πανεπιστήμιο της Πάδοβα, αλλά και ιατρικά υλικά και τεχνικές προβλέποντας ότι θα χρειαστούν στην επικείμενη επανάσταση. Αργότερα ο αδερφός του Ηλίας λειτούργησε *Σχολείο Ιατρικής και Νοσοκομείο* στον Μυστρά.

Παράλληλα, πολλοί εμπειρικοί γιατροί σε όλη την επαναστατημένη χώρα προσπαθούσαν με ελάχιστα μέσα να περιθάλπουν λαβωμένους και να παρέχουν θεραπευτικές φροντίδες μέσα σε σπίτια και μοναστήρια ή και, επιτόπου, στην ύπαιθρο. Στην περιοχή του Μυστρά, ακόμη και δυο μουσουλμάνοι εμπειρικοί γιατροί, οι Χασανάκος και Ντριζάκος Γιούπης που έμειναν στη χώρα συμμετείχαν στην προσπάθεια. Οι περισσότεροι βέβαια εμπειρικοί γιατροί δεν είχαν πτυχία, εκτός από ελάχιστους που εκπαιδεύτηκαν σε ιταλικά –κυρίως– πανεπιστήμια. Πολλοί εμπειρικοί γιατροί που δεν είχαν πτυχία εφοδιάστηκαν μετά την Επανάσταση με άδειες των Νομαρχιών του νεοσύστατου Κράτους (από το 1835 με βασιρικά διατάγματα) για να «*μετέρχονται εργασίας της μικρής χειρουργίας*».

Όμως, με ποια μέσα και πρακτικές ή υλικά παρείχαν φροντίδες στους τραυματίες του Αγώνα αυτοί οι εμπειρικοί γιατροί / χειρουργοί, πριν τις συγκλονιστικές ανακαλύψεις και αλλαγές που συντελέστηκαν το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα και οριοθέτησαν τη σύγχρονη επιστήμη της Ιατρικής; Πολλές φορές αναρωτήθηκα λόγω της παράδοσης που περιλαμβάνει πρακτικούς γιατρούς και στην οικογένειά μου, αλλά και λόγω της ιδιότητάς μου ως γιατρού. Θα επικεντρωθώ σε αυτό το σημείωμα στους τραυματισμούς και όχι στις ήπιες ασθένειες που αντιμετωπιζόνταν από αυτούς τους γιατρούς αλλά και από τις μανάδες και τις γιαγιάδες κάθε οικογένειας. Οι πιο συνηθισμένες από αυτές τις ασθένειες ήταν *η πούντα, η θέρμη, η καταρροή, το μόλεμα, τα αμπόδεμα, τα σπυριά, οι τσιρίλοι ή καλόγεροι, οι πονόματοι, οι κοιλόπονοι ...*, ακόμη και *το βάσκαμα*.

Κοινή σχεδόν αντιμετώπιση αυτών των ασθενειών ήταν οι εντριβές ή και η αντισηψία με ρακή, κρασί και ξίδι (που περιέχουν οινόπνευμα), τα θερμαντικά ποτά όπως *η καφτούρα* (από κόκκινο κρασί, πιπεριές και κανέλλα), *οι κούφιε* ή *οι κοφτές* ή *χαρακτές* βεντούζες, οι φλεβοτομές ή οι αφαιμάξεις με βδέλλες, το κλύσμα, το όπιο ή *αφιόνι* (από παπαρούνα), το μουχλιασμένο ψωμί, τα επιθέματα από λιναρόσπορο, αλλά και το λιβάνισμα με λουλουδία του Επιτάφιου, το άναμμα του κεριού της Λαμπρής, το ράντισμα με Αγιασμό, ... Στα χωριά μας το καθάρισμα των αυτιών από το *βύσμα* γινόταν με έναν σοφό και απλό τρόπο: Έβαζαν τη μια άκρη μιας τρίχας αλόγου στο αυτί και άφηναν να κυλίσουν κατά μήκος της τρίχας σταγόνες ζεστού κεριού. Όταν το κεριό *πάγωνε* στο εσωτερικό του αυτιού, όπου υπήρχε το βύσμα και κολλούσε επάνω του, τραβούσαν την τρίχα μαζί με το κεριό και το βύσμα.

Οι τραυματισμοί ή *λαβωματίες* από σπαθιά και χατζάρες ή βόλια πυροβόλων όπλων, με λύση των μαλακών μορίων του σώματος, φαίνεται ότι αντιμετωπιζόνταν την εποχή του

²¹ –και νωρίτερα ή λίγο αργότερα– με *καταπλάσματα* ή *έμπλαστρα* (*μπλάστρια*). Αυτά ήταν θεραπευτικά επιθέματα από ύφασμα ή και άπλυτα μαλλιά προβάτων, εμποτισμένα με αλοιφές (*βάλσαμα*), από καθημερινά ευκολόβρετα υλικά που είχαν καταξιωθεί από την εμπειρία αιώνων, ακόμη και από τον Ιπποκράτη. Είναι χαρακτηριστικό ότι σε κείμενα της «Ιπποκρατικής Συλλογής» προτείνονται «*ειρία πολλά ρυπαρά νενωτισμένα οίνω και ελαίω*»(!) Η λιπώδης επίστρωση των «*ρυπαρών*» μαλλιών των προβάτων φαίνεται να υποκαθιστά τη λανολίνη της σύγχρονης ιατρικής επιστήμης και φαρμακευτικής τεχνολογίας.

Τα υλικά που χρησιμοποιούσαν στα έμπλαστρα ήταν κατά βάση το κρασί ή η ρακή και το ξίδι, το λάδι και το ασπράδι του αβγού. Τα πρώτα τα χρησιμοποιούσαν για να καθαρίσουν/πλύνουν την πληγή αλλά και να σταματήσουν την αιμορραγία. Σε δυσκολότερες περιπτώσεις έκαναν *καυτηριασμό* με πυρωμένο σίδηρο ή καυτό *κατράμι*. Με αλοιφές από τα παραπάνω υλικά γέμιζαν την πληγή ή εμποτίζαν με αυτές μπαμπάκι, πανιά ή λινά νήματα για να σχηματίσουν το *ξαντό*, που χρησιμοποιούσαν για τα δεσίματα. Το *ξαντό* το άλειφαν και με λιωμένο κερί, γι' αυτό πολλές φορές μιλούσαν για *κηραλοιφές*. Οι *κηραλοιφές* αναφέρονται σε πολλά «*γιατροσόφια*» (γραπτές οδηγίες εμπειρικών γιατρών) και βέβαια παραπέμπουν στα «*κηρωτά έμπλαστρα*» των Ιπποκρατικών κειμένων και στην ιταλική λέξη «*τσιρώτο*» που είναι αντιδάνειο.

Τις πληγές δεν τις έραβαν, για να απομακρύνεται το πύον, όμως τις καθάριζαν καθημερινά και άλλαζαν τον *μπλάστρη*. Τα παραπάνω αντισηπτικά και επουλωτικά υλικά τα έβρισκαν σε σπίτια ή μοναστήρια, όμως η επούλωση των πληγών απαιτούσε φροντίδα εβδομάδων ή και μηνών. Σημειώνεται ότι πολλές φορές, ελλείψει επιθεμάτων ή ακολουθώντας πρακτικές της αρχαίας ελληνικής ιατρικής, οι εμπειρικοί γιατροί και οι συναγωνιστές των λαβωμένων έβαζαν πάνω στις πληγές βοτάνια ή χορτάρια (τα λεγόμενα *σαρκόχορτα*). Αυτά τα χορτάρια που ήξεραν από την παράδοση ως αντιαιμορραγικά, αναλγητικά και επουλωτικά αποκαλούσε ο Όμηρος «*οδυνήφατα*» ή «*πονοκοιμήτρες ρίζες*», έχουν δε αναφέρει αναλυτικά οι Ιπποκράτης και Διοσκουρίδης.

Οι λαβωματιές όμως που προκαλούντο από *γιαταγάνια*, *χατζάρες* ή και *τσεκούρια* αφορούσαν κατά κανόνα σε κατάγματα οστών στο κρανίο, στα άκρα ή και τον θώρακα. Πολλές λαβωματιές, κυρίως στα άκρα, κατέληγαν σε ακρωτηριασμό που συνοδευόταν από *καυτηριασμό*. Τη φρίκη αποδίδει ο αγωνιστής και ιστορικός Φωτάκος που ανατριχιάζει και μόνο στη θύμηση των «*λιανισμάτων*» και «*το τρίξιμο των κοκάλων*» στις μάχες και στους ακρωτηριασμούς.

Στα υλικά των αλοιφών σε αυτές τις περιπτώσεις προστίθετο τότε και τριμμένο κεραμίδι ή τριμμένο μάρμαρο, ακόμη και *στάχτη*, ίσως για τη δημιουργία συνεκτικού υλικού μεταξύ των σπασμένων οστών, ενώ γινόταν και *ακινήσια* των μελών –*χειριών* ή *ποδιών*– με *καλάμια* και *σανίδες*. Κατά την επούλωση οι εμπειρικοί χειρουργοί αφαιρούσαν συχνά θρυμματισμένα μικρά οστά από την πληγή, κατά τη μακρά αποκατάσταση των καταγμάτων και το κλείσιμο των πληγών. Βέβαια, εξακολουθούσαν να χρησιμοποιούν ως *επιδέσμοις* κυρίως άπλυτα μαλλιά προβάτων.

Μεγάλη συμβολή στην ιατρική βοήθεια και νοσηλευτική φροντίδα των τραυματισμένων κατοίκων και αγωνιστών της περιοχής μας, τόσο κατά τη διάρκεια του Αγώνα όσο και στην εποχή της κλεφτουριάς (μετά τα Ορλωφικά), παρείχε το Μοναστήρι της Γόλας, παρά τις περιπέτειες και καταστροφές –ακόμη και την ερήμωση– που είχε υποστεί σε διάφορες περιόδους. Στη μακράιωνη παράδοσή του το Μοναστήρι της Γόλας –όταν δεν είχε υποστεί καταστροφές από τους Τούρκους– παρείχε *παραμυθία*, *βοήθεια* και *φροντίδα*, γιατί εκτός των υποδομών του και των απαραίτητων υλικών για την αντιμετώπιση των τραυμάτων που έλειπαν από τα φτωχόσπιτα του λαού και ήταν δυσπρόσιτα στους κλεφταρματολούς, διέθετε επίσης κάποιον *μοναχό* που είχε εμπειρικές

ιατρικές γνώσεις και γνώσεις των θεραπευτικών βοτάνων. Πρέπει να σημειωθεί ότι στη Μονή της Ζωοδόχου Πηγής Καστρίου, κοντά στο Καστόρι, υπήρχε –και διασώθηκε– ειδικό Συνατολόγιο, με συνταγές/ρετσέτες για παρασκευάσματα και θεραπευτικά βότανα.

Εν κατακλείδι και αποδίδοντας την τιμή που πρέπει, σημειώνω ότι οι εμπειρικοί γιατροί/χειρουργοί του Αγώνα του 1821, στην περιοχή μας και σε όλη την επαναστατημένη τότε χώρα, αν και αδικημένοι από την ιστοριογραφία, έχουν την αναγνώριση από την ιστορία. Αυτοί εφάρμοσαν τότε σωτήριες ιατρικές μεθόδους, άγνωστες ακόμη στην επιστήμη της Ιατρικής, συνεισφέροντας στην περίθαλψη και διάσωση χιλιάδων τραυματιών.

Ιωάννη Π. Κονίδη

Παναγιώτης Χ. Κονίδης Το τελευταίο θύμα του εμφυλίου

Στα τέλη Νοεμβρίου του 1949 έγινε ένα αποτρόπαιο έγκλημα στη θέση Γούβες του Ταΰγετου. Θύμα αυτού του εγκλήματος ήταν ο Παναγιώτης Χ. Κονίδης εξήντα έξι ετών τότε και δράστης ο Δημήτριος Καστάνης με την αντάρτικη ομάδα του (9 άτομα) που διαβιούσε σε πρόχειρες πέτρινες καλύβες στη θέση αυτή.

Ο Δημήτριος Καστάνης αρχηγός της αντάρτικης αυτής ομάδας στο βιβλίο του «Ένας από τους τελευταίους αντάρτες της Πελοποννήσου αφηγείται» αναφέρεται στο γεγονός και προσπαθεί να δικαιολογήσει την πράξη του με αστήρικτες, φτηνές δικαιολογίες και πολλά ψέματα.

Ο μοναδικός αυτόπτης μάρτυρας της σύλληψης και απαγωγής του θύματος ήταν ο Ηλίας Χ. Κονίδης (Ζαχαρολιάς), δεκαέξι ετών τότε και ογδόντα πέντε σήμερα, που αποτύπωσε με ζωηρά χρώματα στη μνήμη του τα γεγονότα όπως συνέβησαν την ημέρα εκείνη.

Τον επισκέφτηκα στο σπίτι του και μου εξιστόρησε με λεπτομέρειες το γεγονός και ό,τι είχε προηγηθεί. Ύστερα του διάβασα πολλές φορές αυτά που ισχυρίζεται ο δράστης στο βιβλίο του και μου απέρριψε τα πάντα ως ανυπόστατα και ψευδή. Μου είπε τα παρακάτω:

«Το καλοκαίρι του 1949 ο Παναγιώτης Χ. Κονίδης και τα παιδιά του (Παντελής, Μενέλαος, Βασίλης) είχαν αλωνίσει στη θέση Μπαστούνα (νότια του ΚΕΕΜ) και φύλαγαν τον καρπό. Τη νύχτα εκείνη πέρασε από εκεί κατευθυνόμενος προς τον Ταΰγετο ο Δ. Καστάνης με την ομάδα του κι έπεσε πάνω τους. Τον αναγνώρισαν. Ο Παντελής Κονίδης, γιος του θύματος, έτρεξε κι ανέφερε το γεγονός στην Αστυνομία με αποτέλεσμα να κινδυνεύσουν να συλληφθούν. Από την ημέρα εκείνη ο δράστης οργισμένος ζητούσε τρόπο να εκδικηθεί.

Το μήνα Αύγουστο οι Κονιδαίοι είχαμε τα πρόβατα κοντά στην Κουμουστά, στη θέση Κοστόνοβα, με τσοπάνη ένα δεκαπεντάχρονο παιδί τον Ν. Παναγιωτόπουλο (κάτοικο Κυδωνιάς). Κάποια μέρα αυτού του μήνα ξέκοψαν μερικά πρόβατα (υπήρχε έλλειψη τροφής χαμηλά) και βγήκαν ψηλότερα. Έτρεξε το τσοπανάκι να τα κατεβάσει. Στη θέση Πενταυλοί, σε πέτρινες καλύβες, είχε το λημέρι του ο Δ. Καστάνης με την ομάδα του. Άκουσαν τα τροκάνια των προβάτων κατέβηκαν χαμηλότερα και μπροστά

στα έντρομα μάτια του τσοπάνη (ήσαν πάνοπλοι) έκοψαν καμιά δεκαριά και τα πήραν στο λημέρι τους.

Ύστερα από αυτό το γεγονός οι Κονιδαίοι μαζέψαμε τα πρόβατα και κατεβήκαμε στον κάμπο. Οι δε αντάρτες μετακινήθηκαν για μεγαλύτερη ασφάλεια σε νέα θέση, στην τοποθεσία Γούβες, όπως αποδείχτηκε αργότερα.

Πέρασαν δυο μήνες, η κυβέρνηση έδωσε αμνηστία στους αντάρτες. Οι περισσότεροι παραδόθηκαν, απόμειναν λίγοι και μεις πήραμε την άδεια ν' ανέβουμε με τα ζώα μας στο βουνό, γιατί στον κάμπο υπήρχαν πολλά κοπάδια και έλλειψη τροφής.

Ήταν αρχές Νοεμβρίου όταν ανεβήκαμε με τα ζώα μας στου Πουλιού τη βρύση. Σμίξαμε τρία κοπάδια: του παππού μας (Ηλίας Χ. Κονιδης), του αδελφού του (Παναγιώτης Χ. Κονιδης) και του μπατσανάκη του παππού μας Νικολάου Ξερούλη από την Παλαιοπαναγιά. Τα φυλάγαμε εκ περιτροπής, καμιά φορά και όλοι μαζί. Την προηγούμενη της σύλληψης άφησα στου Πουλιού τη βρύση το θύμα με τον Ν. Ξερούλη και γω αποβραδís κατέβηκα στην Κουμουστά για τρόφιμα. Πρωί-πρωί την άλλη μέρα με μια αλουμινένια κατσαρόλα στο χέρι, γεμάτη φαγητό, ανέβηκα στου Πουλιού τη βρύση. Δεν βρήκα κανέναν εκεί. Άκουσα τα τροκάνια χαμηλά, στη θέση Τρίποδα όριο Παλαιοπαναγιάς. Όταν έφτασα στου Βενετσάνου τη λάκα, ο παππούς μου με είδε, ήμουν ήδη πολύ κοντά του και μου φώναξε. Πριν καλά-καλά προλάβω ν' απαντήσω πετάχτηκαν μέσα από τα πεύκα δυο ένοπλοι. Έριξαν μια ντουφεκιά στον αέρα και φώναξαν: Ψηλά τα χέρια. Ο παππούς μου είχε μόνιμα ένα παλιό δίκανο στον ώμο του. Ήταν λαγοκυνηγός. Για αντάρτες δεν υπολογίζαμε. Δεν τους είχαμε δει όλον αυτόν τον καιρό που μέναμε στου Πουλιού τη βρύση. Ο παππούς μου με το δίκανο στον ώμο σήκωσε τα χέρια ψηλά. Τον πλησίασαν και τον αφόπλισαν. Τον ρώτησαν ποιος είναι για να βεβαιωθούν. Ρώτησαν και μένα. Πρόλαβε ο παππούς μου και τους είπε ότι είμαι ένα τσοπανάκι. Όπως είπα ήταν δυο οι αντάρτες που αφόπλισαν το θύμα. Δεν τους γνώριζα. Ο ένας είκοσι πέντε χρόνων πάνω-κάτω και ο άλλος δεκαοχτώ. Μας οδήγησαν στο ρέμα. Έβαλαν τον παππού μου να σφάζει δυο προβάτες, να τις ξεκοιλιάσει, χωρίς να τις γδάρει. Όσο ο παππούς μου έσφαζε κι ετοιμάζε τα σφάγια, αυτοί έτρωγαν το φαγητό από την κατσαρόλα που μου πήραν από τα χέρια. Έδειχναν πεινασμένοι. Θυμάμαι ότι το φαγητό ήταν τραχανάς τηγανητός. Ύστερα μου πήραν τα παπούτσια, που τα φόρεσε αμέσως ο μικρός αντάρτης, το σακάκι, την τσάντα που έβαζα το φαγητό μου και το ξυράφι μου (εργαλείο που έφτιαχνα κλίτσες). Μετά υποχρέωσαν τον παππού μου να ζαλωθεί τη μια προβάτα, την άλλη ζαλώθηκε ο μεγάλος αντάρτης (Δ. Καστάνης) και ο μικρός πήρε τα όπλα και τράβηξαν τον ανήφορο για τις Γούβες, μια πορεία δυόμιση ωρών. Αυτό ήταν το μεγαλύτερο μαρτύριο για τον γερο-παππού μου. Από τη στιγμή εκείνη δεν τον ξαναείδα.

Όταν απομακρύνθηκα, ειδοποίησα τον Ν. Ξερούλη που βρισκόταν με τα πρόβατά του λίγο χαμηλότερα και είχε ακούσει την ντουφεκιά. Αυτός μάζεψε όλα τα πρόβατα και χαμηλά από τα Ξερολακκώματα τα έφερε στην Κουμουστά. Εγώ γρηγορότερα, σχεδόν τρέχοντας, από τον Αϊ-Γιώργη, έφερα το μαντάτο στη θεία μου την Καλλιόπη (αδελφή του πατέρα μου - γυναίκα του Παντελή Σταθάκου). Λίγες ημέρες αργότερα μάθαμε από τον αδελφό του δράστη Χ. Καστάνη πού ήταν θαμμένος ο παππούς. Ο γιος του Βασίλης Κονιδης και άλλοι συγγενείς ανέβηκαν στις Γούβες και τον βρήκαν σκεπασμένο μ' ένα σωρό πέτρες. Είπαν, αφού τον ξεσκέπασαν, ότι δεν έφερε τραύμα από πυροβόλο όπλο. Πιθανόν να τον έθαψαν ζωντανό. Σήμερα στο

σημείο αυτό υπάρχει ένας μικρός σιδερένιος σταυρός για να θυμίζει στους περαστικούς την αποτρόπαιη αυτή πράξη.

Ο Δ. Καστάνης, καλυπτόμενος από την ασυλία και ύστερα από διαπραγματεύσεις που έκανε μέσω του αδελφού του Χρήστου παραδόθηκε στις 29 Νοεμβρίου 1949 και ώρα 8 μ.μ., δύο μέρες μετά το φονικό. Σημειωτέον ότι ο στρατηγός Ιωάννης Γ. Μπεγιέτης ήταν στενός συγγενής του δράστη.

Ο δράστης στο βιβλίο του, όπως μου διάβασες, ισχυρίζεται ότι το θύμα ανέβηκε στο βουνό με το δίκανο και είκοσι φυσίγγια για αγριογούρουνα με σκοπό να τον σκοτώσει και να πάρει τα λεφτά της επικήρυξης. Αυτό δεν μπορεί να γίνει πιστευτό από κανέναν. Πώς είναι δυνατόν ένας ηλικιωμένος (εξήντα έξι χρόνων) μ' ένα δίκανο και μερικά λαγοφυσίγγα (γουρούνια δεν υπήρχαν τότε – ούτε γουρουνοφυσίγγα) ν' αντιμετωπίσει μια πάνοπλη, εμπειροπόλεμη ομάδα, με οπλισμό μάχης; Και γω, ένα τσοπανόπουλο, που δεν είχα πιάσει όπλο στα χέρια μου τι ρόλο θα έπαιζα;

Επίσης, γράφει ότι με την ντουφεκιά που έριξε την ώρα της σύλληψης τραυμάτισε το θύμα στο χέρι. Ούτε αυτό είναι αλήθεια. Η ντουφεκιά έπεσε στον αέρα, πιθανόν για εκφοβισμό. Δε θυμάμαι τον παππού μου με αίματα στο χέρι. Άλλωστε πώς ήταν δυνατόν με τραυματισμένο χέρι να σφάζει δυο προβατίνες, να τις καθαρίσει και να μεταφέρει τη μία τόσο μακριά, στις Γούβες; Ούτε φυσικά πληροφοριοδότης του και τροφοδότης του υπήρξε, όπως ισχυρίζεται, αφού τα πρόβατα από τους Πενταυλούς τα πήρε από το τσοπανάκι με την απειλή των όπλων».

Εδώ σταμάτησε την αφήγηση ο Ζαχαρολιάς. Εγώ γράφοντας και τελειώνοντας την ιστορία αυτή για ν' ακουστεί και η άλλη πλευρά δυο ευχές κάνω:

Να βρει συγχώρεση για την πράξη του αυτή ο δράστης από το δίκαιο κριτή την ώρα της απολογίας του.

Ποτέ πια η Πατρίδα μας να μη βρεθεί στη δίνη ενός εμφυλίου πολέμου που πότισε με τόσο πόνο, θλίψη και αίμα το λαό της και να μη ζήσει όσα έζησε την παραγμένη εκείνη εποχή.

Υ. Γ. Ο Δ. Καστάνης έζησε έκτοτε στην Αθήνα και ασχολήθηκε με οικοδομικές επιχειρήσεις. Πέθανε στα τέλη του 2017.

Παναγιώτη Κ. Κούρταλη

Ο μάρμαπα-Γρηγόρης ο Κουτρελάκος και τα στιχάκια του. Ένας φυγόδικος Μανιάτης στιχοπλόκος στην προπολεμική Μούσα

Ο ποιητικός λόγος των απλών ανθρώπων αποτελεί μια διαρκή πολιτιστική παρακαταθήκη, που αποδεικνύει διαρκώς, ότι ο λαϊκός άνθρωπος υπήρξε όχι μόνον ετοιμόλογος, θυμόσοφος και χιουμορίστας, αλλά και αρκούντως σκωπτικός, σαρκαστικός και επικριτικός, όταν οι περιστάσεις της ζωής το απαιτούσαν.

Οι αποθησαυριστές του γλωσσικού πλούτου του λαού μας, οι οποίοι μέσα από την προφορική παράδοση μετέδωσαν σε μας τους νεότερους και με τον τρόπο αυτό ουσιαστικά διέσωσαν τη λαϊκή μας ποίηση και στιχουργία, επιτέλεσαν σπουδαίο έργο,

αφού στην πραγματικότητα υπήρξαν εκείνοι που «συνάθροισαν τις συνήθειες του λαού, τον τρόπο που διήγε το βίο του, τις ψυχικές του αντιδράσεις»¹.

Από την άποψη αυτή χρωστώ ευγνωμοσύνη στον αείμνηστο παππού μου Γεώργιο Κ. Κούρταλη (1904-1985), που τα καλοκαίρια των μαθητικών διακοπών μου στο Ξηροκάμπι δεν παρέλειπε να μου διηγείται με εκπληκτική παραστατικότητα την περιπετειώδη ζωή και δράση ενός φυγόδικου Μανιάτη στιχοπλόκου που άκουγε στο όνομα Γρηγόριος Κουτρελάκος και που για αρκετά χρόνια έζησε στο χωριό της ιδιαίτερης καταγωγής του, δηλ. στη Μούσγα (σημερινή Κυδωνίτσα) Φάριδος.

Ο μπάρμπα-Γρηγόρης λοιπόν, που το πραγματικό του όνομα ήταν Γρηγόριος Κουτρακάκος ή Κουτράκος γεννήθηκε σε κάποιο χωριό της Μέσα Μάνης γύρω στα 1880 και σε νεαρή ηλικία εγκλημάτισε, γιατί σκότωσε πάνω σε καβγά, πιθανόν για προσωπικές διαφορές, ένα συγχωριανό του. Για ν' αποφύγει τη σύλληψή του από την τότε Χωροφυλακή και την παραπομπή του σε δίκη, αλλά, το κυριότερο, για να γλιτώσει τη ζωή του από τις συνέπειες της φοβερής μανιάτικης βεντέτας, που ήταν σίγουρο ότι αργά ή γρήγορα θα ξεσπούσε εναντίον του από την πλευρά της οικογένειας του σκοτωμένου, μεταμφιέστηκε σε παπά και κυνηγημένος απ' όλους κατέφυγε σαν το αγρίμι στα Μπαρδουνοχώρια του Ταυγέτου.

Εκεί φαίνεται ότι δεν ένιωθε ιδιαίτερη ασφάλεια, γιατί σε σύντομο χρονικό διάστημα έβγαλε τα ράσα και κατηφορίζοντας προς τα χωριά του κάμπου έφτασε στο προπολεμικό Ξηροκάμπι, όπου κι εγκαταστάθηκε σ' ένα από τα σπιτάκια που διέθετε για τους εργάτες και το υπηρετικό προσωπικό, το υποστατικό του Πυργοδεσπότη, λίγο έξω από τη Μούσγα.

Στους χωριανούς που τον ρωτούσαν ποιος είναι τους έλεγε ότι λεγόταν Κουτρελάκος, ότι ήταν Μανιάτης από τον Πειραιά, που έχασε τη δουλειά του ως αποθηκάριος σε κάποια εταιρεία του λιμανιού και, λόγω της ανεργίας και των δύσκολων οικονομικών συνθηκών της εποχής, ήρθε στη Μούσγα για να δουλέψει.

Λόγω του ήπιου χαρακτήρα του κέρδισε τη συμπάθεια όλων και σύντομα αφομοιώθηκε από την τοπική κοινωνία, χωρίς ν' αναζητά κανείς πλέον πληροφορίες για το παρελθόν του ή να θέλει να μάθει περισσότερα πράγματα γι' αυτόν.

Τα χρόνια περνούσαν και ο υπερήλικας πια κι αγαπητός σε όλους μπαρμπα-Γρηγόρης άρχισε να αναπτύσσει στη Μούσγα το ταλέντο του της ποίησης.

Ο Κουτρελάκος υπήρξε σατιρικός ποιητής με εκπληκτική ευχέρεια στιχοπλοκίας. Χρησιμοποιώντας γλώσσα ρέουσα με πλήθος από εικόνες είχε το ταλέντο να σκαρώνει τις περισσότερες φορές εν ριπή οφθαλμού δίστιχα και τετράστιχα ποιήματα με τα οποία παρωδούσε πρόσωπα και σατίριζε καταστάσεις, αλλά με τρόπο ήπιο, χωρίς να προκαλεί ιδιαίτερα και χωρίς να δημιουργεί παρεξηγήσεις.

Σε γενικές γραμμές περιγράφεται ως ένας καλοπροαίρετος και χαριτολόγος άνθρωπος που φαίνεται ότι διέθετε την λεπτή αίσθηση του χιούμορ και ήξερε να ξεχωρίζει και να παρουσιάζει ευχάριστα την αστεία όψη της ζωής.

Τα στιχουργήματά του, παρότι τα πρόσωπα και τα γεγονότα που τα προκάλεσαν έχουν πλέον ξεχαστεί, δεν παύουν να προκαλούν εύθυμη διάθεση και στο σημερινό άνθρωπο.

Ακολουθώς αναφέρω όσα περισσότερα θυμάμαι από τις διηγήσεις του παππού μου.

¹ Στίλπωνος Κυριακίδη, Εισαγωγή εις την Λαογραφία, Αθήνα 1954, σελ. 25.

Ένα Σαββατιάτικο δειλινό στα τέλη της δεκαετίας του 1920 ο μπάρμπα-Γρηγόρης, που από νωρίς το μεσημέρι είχε πάει στο Ξηροκάμπι για κάποια δουλειά, επέστρεφε με τα πόδια στη Μούσγα.

Κοντά στα Λιακαίικα συνάντησε στο δρόμο τις νεαρές τότε φίλες Λυγερή Αρνιώτη (μετέπειτα σύζυγο του επιχειρηματία Ευθύμιου Σμυρνωτόπουλου) και Βίλλη Κυριακάκου (μετέπειτα σύζυγο του εμπόρου Ηλία Καπετανάκου), οι οποίες ξεχώριζαν για την ομορφιά τους.

Οι δύο κοπέλες είχαν βγει περίπατο στα χωράφια για να μαζέψουν ανοιξιάτικα λουλούδια και χαμομήλι και πίσω τους σε μικρή απόσταση ακολουθούσε κρατώντας ένα παλιό κιλίμι η επίσης νεαρή τότε Βούλα Λαμπρινού, η οποία σε σχέση με τις δύο άλλες κοπέλες υστερούσε εμφανώς σε σωματικά προσόντα.

Εντυπωσιασμένοι από την ομορφιά και την ευγένεια των δύο κοριτσιών που έσπευσαν να τον χαιρετήσουν και δυσαρεστημένος από την εμφάνιση αλλά και τη συμπεριφορά της Βούλας, που μάλλον δεν του μίλησε, ο μπάρμπα-Γρηγόρης σχολίασε το περιστατικό ως εξής:

Ένα Σαββάτο δειλί²
η Λυγερή κι η Βίλλη
ετρέξαν στους αγρούς
να μάζουν³ τους ανθούς.

Αποβραδís ηθέλησαν
να κόψουν χαμομήλι
ευωδιαστούς και όμορφους
πολλούς λεμονανθούς.

Κι από πίσω μ' ένα τσόλι⁴
πάει η Βούλα Καρατσώλη⁵...

Στις αρχές της δεκαετίας του 1930 εγκαταστάθηκε στο Ξηροκάμπι ένας ξενόφερτος σαγματοποιός ο μάστρο-Παντελής. Ο άνθρωπος αυτός ήταν χήρος και συγκατοικούσε με τον εφηβικής ηλικίας μοναχογιό του με τον οποίο όμως μάλωνα διαρκώς, επειδή κατά την άποψη του πατέρα το παιδί ήταν ζωνρό και «δεν τον άκουγε».

Ένα βράδυ μετά από τη λήξη ενός ακόμη οικογενειακού καυγά πατέρας και γιος έπεσαν για ύπνο, αλλά ο πατέρας μη μπορώντας να συγκρατήσει το θυμό του έκανε κάτι τρομερό. Νωρίς το ξημέρωμα σηκώθηκε από το κρεβάτι του άρπαξε μια χοντρή σαμαροβελόνα και την κάρφωσε στην καρδιά του παιδιού που ανυποψίαστο κοιμόταν στο διπλανό δωμάτιο.

Οι γειτόνισσες που κλήθηκαν το πρωί από τον πατέρα για ν' αλλάξουν ρούχα στο νεκρό σώμα του παιδιού προκειμένου να το ετοιμάσουν για την ταφή ανακάλυψαν το τρομερό μυστικό και δεν άργησαν να ειδοποιήσουν τη Χωροφυλακή. Για τον

² ύστερο απόγευμα, βραδάκι.

³ να μαζέψουν.

⁴ Στρωσίδι ευτελούς αξίας, κουρελού.

⁵ Καρατσώλης ήταν παρωνύμιο του πατέρα της Βούλας, Γεωργίου Λαμπρινού και του αδελφού της Παύλου.

καλύτερο μάλιστα συντονισμό των ανακρίσεων κατέφθασε στο Ξηροκάμπι ο τότε Εισαγγελέας Πρωτοδικών Σπάρτης.

Από στόμα σε στόμα το φοβερό νέο διαδόθηκε αστραπιαία σ' όλο το χωριό και στον τόπο του εγκλήματος άρχισε να συρρέει πλήθος κόσμου, μεταξύ των οποίων και ο μπάρμπα-Γρηγόρης, ο οποίος ερωτώμενος από περαστικούς για το τι έγινε απάντησε ποιητικά ως εξής:

Εισαγγελέας ήρθε δω
ανάκριση να κάνει,
το μάστρο-Παντελέα⁶ μας
να μας τονε ξεκάνει.

Την ίδια πάνω κάτω εποχή η Μούσγα συνταράχθηκε από έναν τρομερό οικογενειακό καυγά ανάμεσα στη Μάρθα την Αλοίμονου και τον άντρα της. Αιτία του τσακωμού υπήρξαν τέσσερις φίλοι του Αλοίμονου που τον «ορμήνεψαν» να κλέψει στην πραγματικότητα το ίδιο του το σπίτι προκειμένου να πάει σε μια ταβέρνα στα Κατσουλαίικα, όπου λειτουργούσε παράνομο χαρτοπαικτικό καρέ και να παίζει.

Αντικείμενο κλοπής του Αλοίμονου υπήρξε ένα οκαδιάρικο μπουκάλι που ο αθεόφοβος έσπευσε να γεμίσει με λάδι από το μικρό λαϊνί του σπιτιού του για να το πουλήσει και με το χρηματικό αντίτιμο να πάρει μέρος στο παιχνίδι. Να τώρα κατά τον Κουτρελάκο η συνέχεια και το τέλος της ιστορίας:

Το μάθατε τι έγινε
στη Μούσγα τι εγίνη;
Ο Αλοίμονος στο σπίτι του
τίποτα δεν αφήνει.

Τα χαρτάκια έπαιζε
απ' το πρωί ως το βράδυ
είχε παράδες αρκετούς
που πούλησε το λάδι.

Το λάδι που έβγαλε κρυφά
απ' της Μάρθας το λαϊνί
και πήγε και το πούλησε
σαν να'τανε χαμίνι.

Ο διάβολος τον έβαλε
το σπίτι του να κλέψει
να πάει στα Κατσουλαίικα
να βρει χαρτιά να παίζει.

Ο κιαρατάς, ο τουτουτούμ⁷,
ο Μπούρας κι ο Γιωργάρος,
εκάμαν τον Αλοίμονο
να πάρει αυτό το θάρρος.

⁶ Το όνομα Παντελής στη μανιάτικη διάλεκτο.

⁷ Βρισιές τύπου «...μπιτ» για δύο Μουσιγιώτες φίλους του Αλοίμονου, που ο Κουτρελάκος δεν ήθελε ν' αναφέρει τ' όνομά τους.

Η Μάρθα σαν το έμαθε
πήγε στην αστυνομία,
Κι ευθύς όταν εγύρισε
τον έκαμε εξορία.

Η φιλική σχέση του Κουτρελάκου με τη Μάρθα την Αλλοιμονού στη Μούσγα, στην οποία έδινε κατά καιρούς να του πλένει επ' αμοιβή τα ρούχα της δουλειάς του, έγινε αφορμή κακεντρεχών σχολίων από τους κουτσομπόληδες του χωριού που άρχισαν να διαδίδουν ότι «κάτι τρέχει» μεταξύ τους. Σε σχετικές ερωτήσεις ο Κουτρελάκος αρνιόταν επίμονα οτιδήποτε άλλο πλην του πλουσίματος των ρούχων, πράγμα που ήταν και η πραγματικότητα, αλλά δεν γινόταν πιστευτός. Έτσι για να αποστομάσει τους επίμονους σκανδαλοθήρες σκάρωσε στο άψε σβήσε το παρακάτω στιχούργημα:

Για τη Μάρθα είναι αλήθεια
δεν διστάζω να το πω
πως ποτέ μου εγώ δεν είχα
κάποιο πονηρό σκοπό.

Έχω πάντα ως αρχή μου
ν' αποφεύγω το κακό,
κι ατιμίες να μην κάνω
στους ανθρώπους π' αγαπώ.

Ένα πρωινό Φθινοπώρου ανήμερα του Σταυρού (14 Σεπτεμβρίου) ο Κουτρελάκος έφυγε από τη Μούσγα και ήρθε ποδαρόδρομο στο Ξηροκάμπι για να εκκλησιαστεί, όπως συνήθιζε κάθε χρόνο τέτοια μέρα, στην εκκλησία της Αγίας Τριάδας.

Μετά το τέλος της λειτουργίας έκατσε να πει καφέ στο καφενείο του Κομίρα στην κεντρική πλατεία κι εκεί πληροφορήθηκε ότι τον περασμένο Αύγουστο στα Λιακαίικα ένας νεαρός αγρεργάτης, ο Μοτσόλας, συνήψε ερωτική σχέση με την εργοδότριά του και μεγαλύτερη σε ηλικία από αυτόν, Λαμπρινού.

Για όσο διάστημα έκατσε στο καφενείο δε σχολίασε καθόλου το γεγονός, όταν όμως επέστρεψε στη Μούσγα και τον ρώτησαν τι νέα φέρνει από το Ξηροκάμπι είπε στους περίεργους για ειδήσεις Μουσιγιώτες το εξής αμίμητο:

Το θεριστή τον Αύγουστο
με τα κολοκυθάκια,
ο Μότσος και η Λαμπρινού
τα κάνανε πλακάκια...

Καθισμένος επί ώρες στο μικρό καφενείο-ταβερνάκι της Μούσγας ο μπαρμπα – Γρηγόρης συνήθιζε να παρατηρεί την όψη και τη συμπεριφορά των νεαρών κυρίως κατοίκων του χωριού (ανδρών και γυναικών) και να τις σχολιάζει σκωπτικά. Ιδιαίτερη εντύπωση φαίνεται ότι του προκαλούσαν τα ελαττώματα, η φυσική ομορφιά αλλά και η κακή συμπεριφορά κάποιων, πράγματα που περιέγραψε σατιρικά στα εξής σύντομα στιχουργήματα:

Η μαλλάτη⁸ η προβατίνα
είν' του Μέτσοβα η Ντίνα.

⁸ η μαλλιάρη.

Ένα δεματάκι βρούλα⁹,
του Πουλάκου η Σταυρούλα.

Η ελιά η κουτσουμπή,¹⁰
η Ευανθία του Μακρή.

Ο ξεκάρφωτος ο λάκκος¹¹
είν' ο Μήτσος ο Πουλάκος.

Όλο λούση¹² κι όλο στόλη¹³
ο Μακρής ο Αποστόλης.

Ένας ωραίος νέος
είναι ο Μήτσος ο Κυπραίος.

Μια ωραία κοπελίτσα,
η Αθηνά, η Κουρταλίτσα.

Το Μουσγιώτικο νερό
εγώ δεν το πίνω,
γιατί το απαγορεύει
του Λεμπέση η Δεσποίνα.

Μια μέρα κάλεσαν τον μπαρμπα – Γρηγόρη σ' ένα γλέντι. Αυτός αφού έφαγε και ήπιε αρκετά σε κάποια στιγμή ευθύμησε και σηκώθηκε να χορέψει έναν καλαματιανό. Παρατήρησε όμως ότι ο «μπροστινός» του στο χορό ήταν κάποιος που «δεν χώνευε». Χωρίς να δείξει την παραμικρή ενόχληση που τον είχε δίπλα του παράλλαξε τα λόγια του τραγουδιού και πάνω στο τσακίρ κέφι ακούστηκε να τραγουδάει δυνατά ένα δίστιχο δικής του εμπνεύσεως με το οποίο άφησε σύζυλους τους συγχορευτές του, αφού ούτε λίγο ούτε πολύ τού είπε έμμετρα:

Μπροστινέ μου, που χορεύεις
να σε ιδώ να διακονεύεις¹⁴.

Με τούτα και με τ' άλλα τα χρόνια του μπαρμπα-Γρηγόρη στη Μούσγα κυλούσαν ευχάριστα. Επειδή όμως «έστιν δίκης οφθαλμός ος τα πανθ' ορά» και «ουδέν κρυπτόν υπό τον ήλιον» τα γεράματα επεφύλασαν στον Κουτρελάκο μία οδυνηρή έκπληξη. Ο γιος του ανθρώπου που πριν από 20 χρόνια είχε σκοτώσει στη Μάνη, μεγάλωσε, έγινε Μοίραρχος και άρχισε να αναζητά πληροφορίες για το πού μπορεί να έχει καταφύγει ο φονιάς του πατέρα του. Από κάποιον πληροφοριοδότη έμαθε ότι αυτός είχε παραλλάξει το όνομά του και κρυβόταν στη Μούσγα. Ειδοποίησε το Σταθμό Χωροφυλακής Ξηροκαμπίου κι ένα ωραίο πρωί ο μπαρμπα – Γρηγόρης συνελήφθη.

⁹ βρούλα.

¹⁰ κυρτή, γερμένη.

¹¹ ο αργαλειός.

¹² λούσιμο, περιποίηση του κεφαλιού.

¹³ στολισμός, κοκεταρία.

¹⁴ ζητιανεύεις.

Στους χωροφύλακες που τον ρώτησαν πώς λέγεται και τι έχει κάνει απάντησε με τα εξής δύο τετράστιχα:

Λέγομαι Κουτρακάκος
και όχι Κουτρελάκος.
Και είμαι από τη Μάνη
και όχι απ' το Λιμάνι¹⁵.

Άνθρωπο σκότωσα εκεί
και το 'χω μετανιώσει
κι ένας ρουφιάνος πρόλαβε
σε σας να με καρφώσει.

Ο μπαρμπα-Γρηγόρης φυλακίστηκε προσωρινά στις επανορθωτικές φυλακές Γυθείου που, όπως είναι γνωστό, βρίσκονται επί του κεντρικού δρόμου στην είσοδο της πόλης. Μέσα από το κελί του γνώρισε ακούγοντας το θόρυβο της μηχανής του φορτηγού που οδηγούσε ο παππούς μου Γεώργιος Κ. Κούρταλης, καθώς αυτός αναχωρούσε για το Ξηροκάμπι φορτωμένος με εμπορεύματα που τότε έρχονταν διά θαλάσσης στο Γύθειο και ζήτησε από το φρουρό, αφού τον σταματήσει, να του πει ότι είναι κλεισμένος εκεί και να του ζητήσει να τον επισκεφτεί. Ο παππούς μου πράγματι τον επισκέφτηκε, και σε συγκινησιακή ατμόσφαιρα, αφού του έδωσε όλα σχεδόν τα τσιγάρα Καπερνάρου ΕΛΕΝΗ που είχε στο πακέτο του, άρχισε να τον παρηγορεί και να του δίνει κουράγιο. Τότε ο μπάρμπα-Γρηγόρης απευθυνόμενος σ' αυτόν τού είπε έμμετρα τα εξής:

Γιώργη μου, παιδάκι μου
κορώνι¹⁶ της ψυχής μου,
σ' ευχαριστώ που μ' έστερξες
στο τέλος της ζωής μου.

Στη Μούσγα, Γιώργη μου,
σαν πας μήνυμα να πεις ένα
γιατί σε σένα κρέμομαι
δεν έχω άλλον κανένα.

Τον Κουτρελάκο
κλείσανε στις φυλακές στο Γύθειο
και όλους σας παρακαλεί
να στείλτε ένα βοήθειο¹⁷.

Πραγματικά την άλλη μέρα ο παππούς μου μετέφερε το μήνυμα του μπαρμπα-Γρηγόρη στη Μούσγα κι εκεί έγινε ένας μικρός χαμός. Οι κάτοικοι του χωριού που τον υπεραγαπούσαν γέμισαν από το υστέρημά τους 3 κοφίνια με τρόφιμα και 1 μπόγο με ρούχα και τα έδωσαν στον παππού μου για να του τα πάει στη φυλακή, πράγμα που σύντομα έγινε.

Για μεγάλο χρονικό διάστημα τα ίχνη του μπαρμπα-Γρηγόρη χάθηκαν και οι Μουσιγιώτες που μάταια ανέμεναν νέα του υπέθεσαν ότι μετά την προσωρινή κράτησή

¹⁵ εννοούσε τον Πειραιά.

¹⁶ κορώνα, ακριβό κόσμημα

¹⁷ μια βοήθεια (εννοώντας σε είδη πρώτης ανάγκης).

του στις φυλακές του Γυθείου μάλλον δικάστηκε για το έγκλημά του, καταδικάστηκε σε κάποια ποινή και μεταφέρθηκε στις φυλακές του Ναυπλίου. Αυτά ως το χειμώνα του 1937 όταν ο παππούς μου μετέφερε στην Κεντρική Λαχαναγορά της Αθήνας ένα φορτίο με πορτοκάλια και ξαφνικά είδε μπροστά του γερασμένο, φτωχό και σε άθλια κατάσταση τον μπαρμπα-Γρηγόρη.

Τον πλησίασε, τον κέρασε φαγητό σ' ένα κοντινό μαγαζί κι αυτός του διηγήθηκε ότι επειδή το αδίκημά του με την πάροδο των χρόνων είχε παραγραφεί, δεν καταδικάστηκε σε πολλά χρόνια, ότι πρόσφατα είχε βγει από τις φυλακές, δούλευε περιστασιακά στη Λαχαναγορά ως φορτοεκφορτωτής και ότι για ένα χρονικό διάστημα συζούσε με μια δύστροπη χήρα, την Αντωνία, η οποία όμως τον εγκατέλειψε. Κι όλα αυτά κατά την προσφιλή του συνήθεια με τα εξής τετράστιχα:

Όταν τον άνθρωπο
τον παίρνει η κατίβα¹⁸,
πάει και κάθεται
σε ξένη καλύβα.

Βγαίνοντας απ' τη φυλακή
συζούσα με μια χήρα
μα μόνο γκρίνια και φωνές
και τσακωμούς επήρα.

Παρότι δούλευα σκληρά
και της τα πήγαινα όλα
εκείνη μ' εγκατέλειψε
στη δύσκολη την ώρα

Γιατί μ' άφησες Αντωνία μου;
Δε θυμάσαι, που αρρώστησες
κι, όταν κρύωνες, εγώ σε σκέπαζα
με την παντανία¹⁹ μου;

Ο παππούς μου τού έδωσε κουράγιο και τού ζήτησε να προσέχει πολύ για να μην μπλέξει και πάλι με το νόμο. Τον αποχαιρέτησε και γύρισε με το φορτηγό του στο Ξηροκάμπι. Τον επόμενο χειμώνα (Δεκέμβριος του 1938) ο παππούς ξαναβρέθηκε και πάλι με πορτοκάλια στη Κεντρική Λαχαναγορά και αναζήτησε τον μπαρμπα-Γρηγόρη, αλλά μάταια.

Η γερασμένη καρδιά του φαίνεται πως δεν άντεξε τις κακουχίες του άστατου βίου που ζούσε και τελικά υπέκυψε στο μοιραίο προς απέραντη θλίψη όλων των κατοίκων της Μούσγας και φυσικά του παππού μου, που στο πρόσωπό του έχασαν τον καλόκαρδο άνθρωπο που είχαν γνωρίσει και τον σατιρικό ποιητή που επί χρόνια τους διασκέδαζε.

¹⁸ η παρακμή, η κάτω βόλτα.

¹⁹ είδος μάλλινου ελαφρού κλινοσκεπάσματος.

Παναγιώτη Η. Κομνηνού

«Εσύ φταις ...»

Δεν έκανα δα και τίποτα το σπουδαίο. Ανθρώπινο είναι, όταν κάποιος δικός μας ή και γνωστός μας βρεθεί στο νοσοκομείο λόγω κάποιου προβλήματος υγείας, να επικοινωνούμε μαζί του ή και να τον επισκεπτόμαστε, για να του συμπαρασταθούμε και να του ευχηθούμε περαστικά.

Έτσι κι εγώ, στο μεσοδιάστημα μεταξύ Ιουλίου και Αυγούστου 2017, όταν πληροφορήθηκα πως η κάποιας ηλικίας αρκετά γνωστή συγχωριανή μου Μ.Σ. βρίσκεται στο νοσοκομείο Σπάρτης, εξαιτίας εσωτερικών και εξωτερικών κακώσεων από προηγούμενη πτώση της σε τμήμα του «πετρόστρωτου», γύρωθεν της πλατείας δρόμου του χωριού μας του Ξηροκαμπίου, θεώρησα υποχρέωσή μου να της τηλεφωνήσω. Και έτσι έπραξα, πιστεύοντας πως ήταν ό,τι πιο καλό θα μπορούσα να κάνω τότε γι' αυτήν.

Έπεσα όμως έξω στις εκτιμήσεις μου, καθ' όσον η Μ.Σ., αντί για ένα έστω και πονεμένο ευχαριστώ στις ευχές μου για ταχεία ανάρρωσή της, με αποπήρε κατά τρόπο που δεν μπορούσα ούτε καν να φανταστώ. Και προσέξετε τώρα τον μεταξύ μας διάλογο, που διεξήχθη τηλεφωνικά, ο οποίος ίσως να μην έχει προηγούμενο. _

«Τι μου τηλεφωνείς τώρα, για να μου πεις περαστικά; Εσύ φταις, που βρίσκομαι εδώ μέσα, απ' όπου δεν ξέρω πότε θα βγω». Ερώτηση από την πλευρά μου: «Μαρία μου, τι είναι αυτά που λες, τι σου έφταιξα εγώ;». Απάντηση: «Ναι εσύ φταις, γιατί θα μπορούσες να τους σταματήσεις, να μη γίνει αυτό το ανάθεμα και δεν το έκανες. Αντί για δρόμο έφτιαξαν κακοστρωμένο λιθόστρωτο. Βγήκα για ψώνια και στη προσπάθειά μου να περάσω από κει, ορίστε τώρα τι έπαθα. Πουθενά αλλού δεν έχει γίνει τέτοια κακοδουλειά». Ψελλισμός από την πλευρά μου: «Μαρία μου, μήπως υπερβάλλεις;» Απάντηση: «Όχι δεν υπερβάλλω. Οι άνθρωποι και κυρίως οι μεγάλης ηλικίας κινδυνεύουν να παραπατήσουν και να τσακιστούν. Πριν από καιρό (κατά την εκτέλεση των έργων) ο συγχωριανός μας Γ.Κ. παραπάτησε και από την πτώση του στις πέτρες βρέθηκε στο νοσοκομείο με σοβαρές κρανιοεγκεφαλικές κακώσεις. Ομοίως ο συγχωριανός ομογενής από τον Καναδά Γ.Α. παραπάτησε, έπεσε κάτω και έσπασε το δεξί του χέρι». Παρά τις προσπάθειές μου να αντιλέξω, αυτή συνέχιζε πεισματωμένη. «Μη μου λες τίποτα. Εσύ φταις. Ως δικηγόρος θα μπορούσες να προτρέψεις και άλλους συγχωριανούς μας και όλοι μαζί να προσφύγετε στις αρμόδιες Αρχές, έτσι ώστε να γίνει κάτι διαφορετικό. Να γίνει ένα έργο φιλικό προς τους πολίτες και όχι αυτό το επικίνδυνο καλντερίμι». Και χωρίς ένα τυπικό «γεια σου» ή έστω ένα πικρό «ευχαριστώ», έκλεισε το τηλέφωνό της. Και εγώ έμεινα άναυδος, κοιτάζοντας αμήχανα τη δική μου τηλεφωνική συσκευή, λες και δεν πίστευα στ' αυτιά μου.

Στην αρχή δεν έδωσα και ιδιαίτερη σημασία, στα όσα άκουσα από την Μ.Σ. Δεν ήταν και κατάλληλος ο χρόνος και κάποιες άλλες έγνοιες μου «σάρωσαν» για την ώρα από το μυαλό μου τις αναφορές της. Άλλωστε, ανεξάρτητα για όσα με εγκαλούσε, εγώ είχα κάνει το καθήκον μου. Πονεμένη ήταν η γυναίκα. Ε, είχε το δικαίωμα να πει και κάτι παραπάνω. Πάντως μέσα μου όμως κάτι με έσφιγγε.

Όταν ηρέμησα από τις έγνοιες της καθημερινότητας, το «εσύ φταις» άρχισε να με απασχολεί. Και όσο το σκεπτόμουν, τόσο πιο πολύ το έβρισκα μέσα μου. Το έβλεπα λες και είχε κάποιο υποστατό νόημα. Σαν κάποιο απροσδιόριστο είδωλο μιας θολής εικόνας, που όμως κάτι ήθελε να πει. Βρε, λες να είχε δίκιο η γυναίκα, άρχισα να

συλλογίζομαι. Μήπως αυτά που μου καταλόγιζε ήταν εκείνη η θολή όψη της πραγματικότητας, που από αδιαφορία ή και εφησυχασμό δεν γύριζα το μυαλό μου να την κοιτάξω πιο προσεκτικά; Που, αν το είχα κάνει, ίσως η Μ.Σ. και οι πολλοί άλλοι να μην είχαν λόγο να αποδώσουν ευθύνες όχι μόνο στον γράφοντα αλλά ούτε στη Δημοτική Αρχή, ούτε στους σχεδιαστές μηχανικούς, ούτε και στους τεχνικούς και εργολάβους;

Δεν ήθελε πολύ. Όταν κάποιος ψάχνει για κάτι, στο τέλος συνήθως το βρίσκει, ακόμη κι αν τούτο κρύβεται σε κάποια άκρη μέσα στο μυαλό του. Φτάνει πιο κοντά στην αλήθεια. Έτσι συνέβη και με μένα σε σχέση με τον αφορισμό «εσύ φταις» της Μ.Σ. Και, για να μην πολυλογώ, στο τέλος η σκέψη μου ξελαμπικάρισε από τις αμφιβολίες. Ναι, η Μ.Σ. κατά πολύ είχε δίκιο. Και τούτο παρά τις κάποιες επιφυλάξεις μου, καθ' όσον σε πολλές κατά το παρελθόν παρεμβάσεις μας για δημοτικά, κοινωνικά και άλλα «ανάποδα» είχαμε «απομείνει μονάχου» και οι αρμόδιοι αποδέκτες τούτων «αγρόν ηγόρασαν» (Κ.Δ., Λουκ. 14,18).

Τελικά τι έχει συμβεί στο Ξηροκάμπι -τη μεγαλύτερη Τοπική Κοινότητα του Δήμου Σπάρτης- που τώρα, κατόπιν εορτής, οι κάτοικοί του έχουν αγριέψει; Πιστεύω πως όχι μόνο αξίζει, αλλά πρωτίστως επιβάλλεται, να μαθευτεί επιτέλους και πέρα από την κακόπαθη πλατεία του χωριού μας. Ακόμη να φτάσει και μέχρι τα γραφεία των αρμοδίων και κυρίως των Ελεγκτικών Αρχών, όπως κατ' επέκταση θα έπρεπε να γίνεται για πολλά ομοειδή πράγματα, που συμβαίνουν σε ολόκληρη τη δύσμοιρη τούτη χώρα, όπου ζούμε εμείς οι Έλληνες, για τα οποία πολλοί, αμέτρητοι φταίμε, αλλά στην ανάγκη καμιά Μ.Σ. δεν βρίσκεται να κατονομάσει και να καταγγείλει τους υπαίτιους και ανάμεσά τους και εκείνους που αδιαφορούν και εφησυχάζουν.

Όταν στα χρόνια της ύπαρξης του Δήμου Φάριδος -με έδρα το Ξηροκάμπι- αποφασίστηκε η αισθητική και λειτουργική ανάπλαση της κεντρικής πλατείας του χωριού και απορρίφθηκε από την τότε δημοτική πλειοψηφία το υπό του γράφοντος και του ειδικού μελετητή αρχιτέκτονος πολιτικού μηχανικού κ. Nicola Lorimi προταθέν καινοτόμο σχέδιο, που θα ρύθμιζε τα πράγματα της πλατείας για τα προσεχή εκατό και πλέον χρόνια, συνέβησαν πρωτόγνωρες καταστάσεις.

Το τελικά εγκριθέν υπό του τότε Δήμου Φάριδος σχέδιο, που ήταν κάπως ανεκτό, αγνοήθηκε και αντ' αυτού και κάτω από πειραματικούς αυτοσχεδιασμούς, δίχως σοβαρή τοπική διαβούλευση και πολύ βεβιασμένα, άρχισαν περί τα μέσα του 2015 τεράστιες εκσκαφές στην πλατεία και τους γύρωθεν αυτής δρόμους. Κανείς δεν γνώριζε τι ακριβώς θα κατασκευαζόταν. Ο εργολάβος που θα εκτελούσε το έργο κρατούσε το στόμα του ερμητικά κλειστό και έδινε την εντύπωση πως ούτε και ο ίδιος γνώριζε τι τελικά θα έφτιαχνε. Και προσέξτε τώρα, τι άρχισε να διαφαίνεται και τι εν τέλει προέκυψε.

ΠΡΩΤΟΝ: Αρχικά και γύρω από το μεγαλύτερο μέρος της πλατείας ανοίχτηκε ένας χάνδακας με βάθος 1 ½ μ. περίπου και μήκος 100 μ. περίπου και μέσα σ' αυτόν τοποθετήθηκαν τσιμεντοσωλήνες με διάμετρο ενός περίπου μέτρου. Δηλαδή ένας τεράστιος αγωγός για την απορροή των ελάχιστων στην πραγματικότητα όμβριων υδάτων, που από δύο κάθετους προς την πλατεία παράδρομους διοχετεύονταν από δεκαετίες πριν στους πλησίον αυτής διερχόμενους τσιμεντινούς υδραύλακες του ΤΟΕΒ και μέσω αυτών κατέληγαν εκτός οικισμού, χωρίς ποτέ να έχει υπάρξει θέμα απορροής τους.

Κάποια στιγμή και μετά από πολλούς μήνες ο αγωγός κατασκευάστηκε και ο χάνδακας σκεπάστηκε έτοιμος πλέον προς λειτουργία. Και προσέξτε τώρα ένα κουτοπόνηρο για την περίπτωση τέχνασμα. Ψάχνω να βρω την κατάλληλη λέξη που θα μπορούσε, έστω και μερικώς, να αποδώσει αυτό που πραγματικά συνέβη σε μέρες του 21^{ου} αιώνα. Τη λέξη «ξεφτίλα» την κρίνω ως την πλέον πρόσφορη, γιατί ηχεί σκληρά. Ναι «ξεφτίλα» των θεσμών, των προγραμμάτων, των μελετών και κυρίως των πολιτών.

Ο περίφημος αυτός αγωγός τέθηκε σε λειτουργία με κλειστό σχεδόν το στόμιο εξόδου των υδάτων. Είναι σχεδόν κλειστός, γιατί, όπως έχει τοποθετηθεί, η απόληξή του βρίσκεται αρκετά κάτω από την επιφάνεια του εδάφους. Και τα νερά πού πάνε; θα ρωτήσει κάποιος. Απάντηση: Αφού μέσα στον αγωγό εγκλειστεί τεράστια ποσότητα νερού και ολόκληρος γεμίσει, τότε με ένα «υδραυλικό εύρημα» -που ούτε και ο αλεξανδρινός Ήρων θα μπορούσε να έχει σκεφτεί- με τη «μέθοδο» της υπερχειλίσης και μέσω ενός μικρού ανοίγματος στο επάνω μέρος του αγωγού, κάποιες μικροποσότητες νερού διοχετεύονται στον παρακείμενο υδραύλακα, πλην όμως ο κύριος όγκος τούτων «λιμνάζει» στα ενδότερα του αγωγού. Καταπληκτικό...! Θα έλεγε κανείς μοναδικό.

Τώρα προσέξτε και τα επόμενα, εξίσου καταπληκτικά: Ο αγωγός, λόγω της πίεσης των τοιχωμάτων του εκ του μεγάλου όγκου των υδάτων, ασφαλώς και έχει υποστεί ζημιές, με αποτέλεσμα τα νερά, που σταδιακά εκφεύγουν από αυτόν, να καταλήγουν στα υπόγεια των παρακειμένων καταστημάτων. Και πώς το αντιμετωπίζουν αυτό οι ιδιοκτήτες και μισθωτές των καταστημάτων; Με αντλητικά μηχανήματα και με δικά τους έξοδα αδειάζουν κατά διαστήματα τα νερά τόσο από τα υπόγεια τους όσο και από τον αγωγό. Βέβαια για τις εστίες κουνουπιών, τη δυσοσμία, τους τυχόν μολυσματικούς κινδύνους και την αποσάθρωση των θεμελίων των κτηρίων τους, οι άνθρωποι προς το παρόν δεν μπορούν να κάνουν τίποτα. Και θα ρωτήσει κάποιος, μα καλά δεν διαμαρτύρονται; Ε, και επειδή το κάνουν ... Μέχρι τώρα απευθύνονται σε «ώτα μη ακουόντων».

Στα πιο πάνω ίσως υπάρξει αντίλογος, με σκοπό τη διασκέδαση τούτων. Για να μη συμβεί λοιπόν έτσι, νομίζω πως είναι αναγκαίος ένας αντίλογος του τυχόν αντιλόγου. Ναι, «λέγεται» πως θα υπάρξει συνέχεια του έργου αναμόρφωσης του κέντρου του χωριού με συμπληρωματικές εργασίες ανάπλασης μέχρι την πλατεία του Ι.Ν. Αγίας Τριάδος, οπότε και ο αγωγός θα συνεχιστεί ανατολικά και λόγω της κλίσης του εδάφους σε κάποιο σημείο θα φτάσει στο επιθυμητό εδαφικό επίπεδο. Ναι, έτσι «λέγεται» αλλά μέχρι τώρα δεν υπάρχει καμιά ενημέρωση και καμιά δέσμευση από τους αρμόδιους φορείς. Καμιά μελέτη δεν υπάρχει. Τα σκαριφήματα δεν είναι μελέτες. Κανένα χρονοδιάγραμμα. Καμιά αναγραφή κονδυλίου σε κάποιο προϋπολογισμό. Αν τα προσθέσει κανείς όλα αυτά, δίκαια θα μπορεί να μιλάει για ελληνικές «καλένδες» και για το νεότερο «ζήσε Μάη μου».

Καλόπιστα ερωτήματα: Ήταν ανάγκη να γίνει αυτή η τεράστια κατασκευή για ελάχιστα όμβρια ύδατα; Ήταν ανάγκη να ταλαιπωρηθεί ένα μεγάλο χωριό για 7-8 μήνες που διήρκεσε η κατασκευή του; Και αν ακόμη γίνει κάποτε επέκταση του αγωγού, οι ζημιές που σίγουρα έχει υποστεί το υπάρχον τμήμα του πώς θα επιδιορθωθούν, ώστε τα νερά να μην καταλήγουν στα υπόγεια των γύρω καταστημάτων; Έχει γίνει παραλαβή του έργου; Και ένα ακόμη «αναγκαίο» ερώτημα: Ποιο το κόστος της κατασκευής αυτής ως μέρος του όλου έργου; Και ποιο το συνολικό

κόστος του όλου έργου ανάπλασης της πλατείας; Δεν πρέπει οι πολίτες να πληροφορηθούν αυτή τη «λεπτομέρεια», που όμως είναι υποχρεωτική από τον νόμο;

ΔΕΥΤΕΡΟΝ: Η πλατεία και οι γύρωθεν αυτής δρόμοι ανασκάφτηκαν, χωρίς να γνωρίζουν οι κάτοικοι τι είδους ανάπλαση θα γινόταν. Ένα χρόνο περίπου διήρκεσαν οι εργασίες και στο τέλος προέκυψαν εκκωφαντικά πράγματα.

Οι δρόμοι γύρω από την πλατεία και με μικρές προεκτάσεις προς Ν και Β του δυτικού δρόμου άρχισαν να επιστρώνονται, όχι έστω με κάπως επίπεδες πέτρινες πλάκες ή κύβους, όπως λεγόταν, αλλά με ανισοϋπή πέτρινα τεμάχια που απλά έμοιαζαν με πλάκες. Ο κόσμος άρχισε να διαμαρτύρεται. «Τι είναι αυτά τα πράγματα που φτιάχνετε», φώναζε. Ο εργολάβος απαντούσε πως φτιάχνει αυτά που έλεγε η μελέτη. Κανείς όμως δεν μπορούσε επαρκώς να πληροφορηθεί τι έλεγε η μελέτη, ενώ η Τοπική Κοινότητα Ξηροκαμπίου, φιλότιμα κινούμενη στο μέσον ενός αυτοσχεδιαστικού αλαλούμ, προσπαθούσε να περισώσει ό,τι μπορούσε.

Τι βγήκε στο τέλος; Όποιος δεν έχει έρθει στο Ξηροκάμπι ... Δρόμοι όχι «πλακο-στρωμένοι» αλλά «πετρο-στρωμένοι». Ίσως μια άλλη «αδιάβαστη» εκδοχή αρχοντο-χωριάτικου καλντεριμιού. Δρόμοι επικίνδυνοι για πεζούς και οχήματα που δεν υπάρχουν ούτε σε ορεινά χωριά. Δρόμοι «ακατανόητου», «απρόσφορου» και «εχθρικοί» προς τους πολίτες. Χωρίς ίχνος των επιβαλλόμενων «ανθρώπινων» προδιαγραφών.

Τώρα οι σχολικοί χοροί των μαθητών γίνονται αλλού και όχι στην πλατεία του χωριού. Το ίδιο και οι παρελάσεις των μαθητών κατά τις εθνικές εορτές. Οι μικροί ποδηλάτες τώρα κινούνται πάνω στα πεζοδρόμια, ενώ οι ποδηλάτες της «ΣΠΑΡΤΑΚΙΑΔΑΣ» δεν τολμούν ούτε να προσεγγίσουν. Και τερματίζουν πολύ πριν αρχίσει το «πετρόστρωτο». Και οι εκατοντάδες θεατές τούς παρακολουθούν και τούς βλέπουν από μακριά.

Θέλετε κι άλλα; Οι πέτρες έχουν αρχίσει να αποσυναρμολογούνται. Τα τροχοφόρα καταπονούνται. Τα τακούνια των γυναικών σπάζουν ή σφηνώνουν ανάμεσα στις πέτρες. Τα πόδια των πεζών παραπατούν. Κάπως έτσι και η Μ.Σ. έπεσε και τραυματίστηκε σοβαρά.

ΤΡΙΤΟΝ: Επειδή βλέπω πως το αφήγημά μου αυτό έχει πάρει πολύ μάκρος, θα τελειώσω με μια αναφορά σε μια ακόμη «ακατανόητη» κατασκευή από κάποιες άλλες που θα μπορούσα ακόμη να προσθέσω, όπως λ.χ. για την «κεκλιμένη» πλατεία και τα κακότεχνα πεζοδρόμια, που και από αυτά εισέρχονται νερά στα γύρω υπόγεια. Αντί πέριξ των τριών «ιερών» πλατανιών της πλατείας να κατασκευαστεί ένα καλαίσθητο πέτρινο τοιχίο, όπως γίνεται σε ανάλογες περιπτώσεις, το οποίο θα ήταν και χρήσιμο και θα «στόλιζε» την πλατεία, τι λέτε ότι προέκυψε στο τέλος; Γύρω από τα πλατάνια και σε σχήμα τετραγώνου με πλευρές 5x5μ. το έδαφος καλύφθηκε με πλαστικές σανίδες με κενό 0,15μ. περίπου μεταξύ εδάφους και πλαστικού πατώματος, έτσι ώστε - ακούστε σκεπτικό- να προστατεύεται το ριζικό σύστημα των δέντρων. Το υπέδειξε λέει κάποιος γεωπόνος παρά το ότι, όπως είναι και γνωστό, οι ρίζες των πλατανιών για αναζήτηση νερού κατά κανόνα δεν απλώνονται επιφανειακά αλλά αντίθετα, κινούνται σε βάθος. Αποτέλεσμα: Τα μοναδικά, ίσως στα ανάλογα τοπικά κατασκευαστικά χρονικά πλαστικά αυτά δάπεδα, ήδη άρχισαν να εμφανίζουν σοβαρά «λειτουργικά» προβλήματα και μέρα με τη μέρα καθίστανται άκρως επικίνδυνα για τους διερχόμενους πεζούς, ενώ ο συνολικός χώρος που καλύπτουν φτάνει γύρω στα 75 τ.μ. επιφανείας, που αφαιρείται από το συνολικό εμβαδόν της μικρής πλατείας των 500 τ.μ. περίπου.

Αν υπάρχει και η ελάχιστη αμφιβολία για τα όσα πιο πάνω αναφέρθηκαν (με την επιβαλλόμενη για την περίπτωση χρήση α΄ ενικού από τον γράφοντα), δεν έχει παρά να επισκεφθεί κάποιος την «αναπλασθείσα» πλατεία Ξηροκαμπίου και να συζητήσει με τους κατοίκους του χωριού.

Δεν γνωρίζω την τύχη του αφηγήματος αυτού, το οποίο θα δημοσιευθεί στον τοπικό τύπο και θα αναρτηθεί στο διαδίκτυο. Όμως ως πολίτης με ενδιαφέρον θα αναμένω, εκτός των άλλων, και τις εκτιμήσεις των αρμοδίων Ελεγκτικών Αρχών. Η υπόθεση αυτή δεν πρέπει να μείνει στα χέρια του αδηφάγου χρόνου και να παγώσει. Θα είναι περίπτωση ιστορικής παράλειψης, που ίσως μεταφορικά να παραπέμπει σε μια σχεδόν ανάλογη περίπτωση αβδηριτισμού. Στην αρχαία πόλη Άβδηρα της Θράκης, προς εντυπωσιασμό των κατοίκων, κατασκευάστηκε ένα μεγάλο υδραγωγείο, το οποίο όμως λόγω έλλειψης νερού ουδέποτε λειτούργησε. Έμεινε εσαεί άχρηστο. Και η λέξη αβδηριτισμός κατέστη συνώνυμη με το ανόητο και το ματαιόδοξο

Το πιο πάνω κείμενο ας θεωρηθεί και ως ένα ελάχιστο ερέθισμα για προβληματισμό σε σχέση με τα σοβαρά εθνικά ελαττώματα του εφησυχασμού, της αδιαφορίας και της λησμοσύνης. Δεν είναι θεωρητικό και γενικόλογο αφήγημα, αλλά αντίθετα ένας σχεδιασμός γνώσης πάνω σε μια πικρή αλήθεια που, όπως και άλλες σε ανάλογες περιπτώσεις από ολιγωρία ή και αδιαφορία την παραβλέπουμε ή και τη ξεχνάμε και μετά ... μας φταίνει οι άλλοι. Με αποτέλεσμα διαρκώς να μετράμε συμφορές.

Τέλος, το ίδιο κείμενο είναι και κάτι άλλο. Μια ανάσα προσωπικής εξιλέωσης στο άγος που με διακατέχει από το «εσύ φταις» της Μ.Σ.

Ας σημειωθεί πως η Μ.Σ. μετά τη νοσηλεία της στο Νοσοκομείο Σπάρτης επανήλθε στο σπίτι της στο Ξηροκάμπι, όπου και αργότερα τον Οκτώβριο του 2017 απεβίωσε. Υπήρξε μια γυναίκα που δικαιολογημένα είχε εξοργιστεί και που, έστω κι έτσι, τόλμησε για κάτι για το οποίο οι άλλοι ένοχα σιωπούσαν.

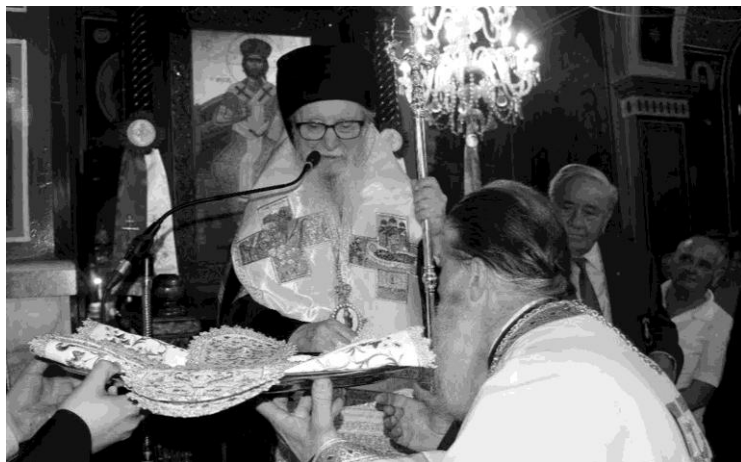
Σπάρτη, 5-2-2018

Υ.Γ. Το Ξηροκάμπι αξίζει καλύτερη τύχη. Είναι γνωστοί οι λόγοι και κυρίως ιστορικοί και πολιτιστικοί. Πρόσφατο δείγμα δράσης και ελπίδας: Το Δημοτικό Σχολείο Ξηροκαμπίου μεταξύ 1264 Δημοτικών Σχολείων της Ευρώπης κατέλαβε την πρώτη θέση στο διαγωνισμό για την Ημέρα των Ευρωπαϊκών Γλωσσών, που εορτάζεται στις 26 Σεπτεμβρίου κάθε έτους. Μπράβο. Θερμά συγχαρητήρια στα παιδιά μας και στους δασκάλους τους. Ο τόπος μας «ρόδο αμάραντο» ... και «μακρινή μητέρα» ... Να 'την η Ελλάδα μας ... ζει.

Μιχαήλ Γ. Λάτση

Ο Αρχιεπίσκοπος Αμερικής στον Πανηγυρικό Εσπερινό του Ι. Ν. Αγίας Τριάδας Ξηροκαμπίου - 27/05/2018

Κατά την εορτή του Αγίου Πνεύματος ένας από τους Ιερούς Ναούς που εόρτασαν στην Ιερά Μητρόπολή μας ήταν και ο Ι.Ν. Αγίας Τριάδας Ξηροκαμπίου. Το απόγευμα της παραμονής τελέσθηκε Πανηγυρικός Αρχιερατικός Εσπερινός προεξάρχοντος του Σεβασμιωτάτου Αρχιεπισκόπου Αμερικής κ. Δημητρίου.

Ο Αρχιεπίσκοπος Αμερικής Δημήτριος στο ναό της Αγίας Τριάδας Ξηροκαμπίου

Ο Αρχιεπίσκοπος Αμερικής Δημήτριος και ο Ιερέας του ναού της Αγίας Τριάδας Ξηροκαμπίου πατήρ Γεώργιος Λάτσης

Κατά τη διάρκεια του Αρχιερατικού Εσπερινού, ο εφημέριος και Αρχιερατικός Επίτροπος Ξηροκαμπίου Πρωτοπρεσβύτερος Γεώργιος Λάτσης προσέφερε στον Αρχιεπίσκοπο Αμερικής ως αναμνηστικό της παρουσίας του στη Φάριδα μία βυζαντινή εικόνα καθώς και βιβλία που αναφέρονται στο Ξηροκάμπι και τα μοναστήρια της περιοχής. Ο Σεβασμιώτατος Αρχιεπίσκοπος ανταπέδωσε με ένα σετ ποτηροκαλύμματα για την Αγία Τράπεζα. Δώρα προσέφεραν επίσης εκ μέρους του Δημοτικού Συμβουλίου Δ. Σπάρτης ο αντιδήμαρχος κ. Γ. Κονίδης, καθώς και η Ηγουμένη της Ι. Μ. Ζερμπίτσης Μακαριώτισσα Μοναχή.

Τον Εσπερινό παρακολούθησαν, μεταξύ άλλων, ο βουλευτής Λακωνίας κ. Σταύρος Αραχωβίτης, ο αντιδήμαρχος Σπάρτης κ. Γεώργιος Κονίδης, ο τέως δήμαρχος Σπάρτης κ. Σταύρος Αργειτάκος, ο πρόεδρος της τοπικής κοινότητας Ξηροκαμπίου κ. Κώστας Σταρόγιαννης και ο διοικητής ΚΕΕΜ ταξίαρχος κ. Ιορδάνης Χατζηνικολάου.

Ιωάννας Εξαρχάκου-Ρηγάκου

Ο Πολιτιστικός Σύλλογος Γοράνων

Όπως κάθε χρόνο έτσι και το 2017 ο Π.Σ.Γ. με τα λίγα μέλη και τα λίγα χρήματα που διαθέτει, αλλά πάντα με το δραστήριο πρόεδρο Παν. Στρατάκο και τα εξαιρετικά μέλη του: Οδυσσέα Διαμαντάκο, Βούλα Κοκκορού, Ελένη Δάνου, Βαγγέλη Τσαμπήρα, Αθηνά Βουραζέλη κ.α. πραγματοποίησε τις εξής εκδηλώσεις:

- 1) Τις Απόκριες στην πλατεία του χωριού γύρω στη μεγάλη φωτιά πρόσφερε άφθονους μεζέδες και κρασί και τα παιδιά ανέβασαν πολλά αερόστατα.
- 2) Τ' Αελιός έγινε το παραδοσιακό γλέντι με ορχήστρα, μπουζοπούλα, μύρα και λαχειοφόρο.
- 3) Αρχές Αυγούστου έγινε το Αλώνισμα στην Περαμεριά.
- 4) Τέλος Αυγούστου έγινε εκδήλωση στην πλατεία για τους υπερήλικες του χωριού με δώρα και ευχαριστίες. Μετά ακολούθησε χορός με ορχήστρα.
- 5) Πραγματοποίησε τέλος Αυγούστου εκδρομή στις Σπέτσες.

Εκτός από τις εκδηλώσεις έκανε και μια σειρά από έργα:

- 1) Κατασκευή 52 μ. κιγκλιδώματος στην εκκλησία και στο Τσαρκολάγκαδο.
- 2) Καθαρισμός κοινοτικών βρυσών από ρίζες.
- 3) Συντήρηση Δημ. Σχολείου (τουαλέτες, προαύλιος χώρος).
- 4) Ελαιοχρωματισμός κιγκλιδωμάτων.
- 5) Εκλείσαν λακούβες, έριξαν τσιμέντα, ελαιοχρωματισμός Κοινοτικού Κτιρίου κλπ.

Όλα τα παραπάνω έγιναν και με πολλή προσωπική εργασία των μελών του συλλόγου. Τα χρήματα που δαπανήθηκαν προήλθαν από δωρεές και από το ταμείο του συλλόγου.

Τάσου Κων. Φραγκή

Ένα λουλούδι του Kreidler στον Παντέλο

Το τελευταίο κουδούνι της ημέρας ήχησε σαν χαρμόσυνο σάλπισμα. Στο λεπτό άφησαν τα θρανία τους κι έγιναν σμάρι βουερό. Με φωνές και σπρωξίματα κατέβηκαν τις μεγάλες σκάλες του Γυμνασίου και με βιάση ξεχύθηκαν στον δρόμο.

Για δεκαπέντε μέρες το μεγάλο πέτρινο σχολείο θα μείνει σιωπηλό και χωρίς ψυχή. Εκεί, στη βορειοδυτική άκρη του χωριού που σμίγουν δυο σπουδαία έργα της ανεξάντλητης υπομονής των αιώνων και της επιδέξιας σμίλης των ανθρώπων.

Το Φαράγγι και η Ωραία του Πύλη, η Πετροκαμάρα, που ο θρύλος και οι παραμυθάδες με τα όσα διηγούνται έκαναν πιο γοητευτικό το αγλίσμά τους. Είχε μπει για τα καλά η δεκαετία του '60. Εκείνη τη χρονιά το Πάσχα ερχόταν καταμεσής στην Άνοιξη. Την καλύτερη στιγμή της καλύτερης ώρας της ζωής και της νιότης. Οι περισσότεροι απ' αυτό το ανέμελο ψίκι θα καταλήξουν στην πλατεία. Ο καιρός είναι καλός και τα τραπεζοκαθίσματα των καφενείων απλωμένα έξω. Θα καθίσουν σε μεγάλες παρέες να χαρούν τη μεγάλη μέρα.

Για δυο βδομάδες οι αυστηροί κανόνες και οι περιορισμοί που ορίζουν την ευπρέπεια και την ευταξία, εντός κι εκτός σχολείου, θ' ατονήσουν. Κάποιοι θα σταθούν στο καφενείο, στον μεγάλο πλάτανο περιμένοντας το λεωφορείο για τα χωριά τους. Από το ξύλινο καφάσι, που κάνει το μεγάφωνο, ακούγεται η φωνή της Γιοβάννας:

... Στα φτωχά τα καφενεία
παίζουν τάβλι και πικέτο
η σιγή με την ανία
με βαρύ γλυκό ή σκέτο.
Και στον κινηματογράφο
όλο κόβεται η ταινία.

Ένα μελαγχολικό τραγούδι για τη ζωή στο χωριό και τη μίζερη πραγματικότητα που ήδη όμως έχει μαζέψει τα κουρέλια της και φεύγει. Κανένας απ' τους νέους της πλατείας δεν ακούει. Στο δικό τους αίμα «χτυπάει πιο γρήγορα το όνειρο» της νέας ζωής που τους γνέφει κι αυτοί είναι ξωπίσω της.

Ο Παντέλος δεν είναι ανάμεσά τους. Πάνε τρία χρόνια που σταμάτησε το Γυμνάσιο. Έφτασε μέχρι την Τρίτη, έχασε τη χρονιά και τότε ο πατέρας του το πήρε απόφαση:

— Δεν παίρνει τα γράμματα, ας πάει να μάθει καμιά τέχνη.

Άλλωστε αργά ή γρήγορα θα έφευγαν όλοι για την Αμερική. Απόμεινε η πρόσκληση της θείας του, της αδερφής της μάνας του, που ήταν ήδη εκεί, παντρεμένη και με στρωμένη δουλειά.

Η πρόσκληση! Το πολυπόθητο νεύμα του αμερικανικού ονείρου στη φτωχολογιά του ευρωπαϊκού νότου. Ένα ακόμα I want you του μπάριμπα Σαμ.

Ο Παντέλος δεν ήταν χαραμοφάης, ήταν εργατικός και το μυαλό του νόγαγε. Δεν ήθελε όμως ούτε ν' ακούει για δουλειά στα χωράφια. Έτσι, έκανε ό,τι άλλο έβρισκε. Δούλευε βοηθός σ' ένα συνεργείο μογοιατζήδων, σε λιοτριβείο τον χειμώνα και τα καλοκαίρια σερβιτόρος σε καφενείο.

Έκανε την τύχη του όταν τον πήραν στα συνεργεία της ΔΕΗ που έφτιαχναν το δίκτυο στο χωριό. Άνοιγε γούβες για τις πελώριες κολόνες, που θα έφερναν ρεύμα μέρα

και νύχτα ως το τελευταίο σπίτι. Το μεροκάματο ήταν καλό και γρήγορα το κομπόδεμά του πήρε να χοντραίνει. Άλλωστε δεν κάπνιζε ούτε τα σκόρπαγε στις ταβέρνες. Πέρναγε τα βράδια του στα ποδοσφαιράκια. Σπάνια έπαιζε. Τα περισσότερα λεφτά τα έριχνε στο Τζουκ Μποξ. Ξένα τραγούδια δεν άκουγε, του άρεσαν τα λαϊκά και θαύμαζε τον Μενιδιάτη. Οι φίλοι του τον φώναζαν «περιφρόνα», γιατί είχαν βαρεθεί ν' ακούνε ξανά και ξανά το σουξέ του Παντέλου «Περιφρόνα με γλυκειά μου».

Ένα αυγουστιάτικο μεσημέρι, στο μεροκάματο, την ώρα του κολατσιού την είδε! Λαμπερή, άλικη με μαύρη σέλα, στα χρώματα της παπαρούνας. Ένα πραγματικό λουλούδι με ακτινωτές ρόδες που το κακόφωνο μαρσάρισμα της δίχρονης μηχανής της χύμηξε και καρφώθηκε στο μυαλό του σαν τραγούδι σειρήνας. Από κείνη την ώρα για τον Παντέλο υπήρχε ένα εκθαμβωτικό σκεύος λατρείας!

Η Φλορέττα του Alfred Kreidler που την έφτιαξε μετά τον πόλεμο για να πηγαίνουν γρήγορα στις δουλειές τους οι Γερμανοί συμπατριώτες του. Τη μέρα εκείνη την κρατούσε στα χέρια του ένας νεαρός αγροτικός γιατρός που γύριζε από την παραλία της Σελνίτσας, γυμνός από τη μέση και πάνω και πίσω η γυναίκα του με πουκάμισο δεμένο φιόγκο στο ύψος του ισχίου, τσουρούτικο παντελόνι και σκούρα γυαλιά. Καθόταν όπως στο κυριακάτικο στασίδι της με το ένα χέρι περασμένο στη μέση του. (Όμως, δεν θα αργήσει η ώρα που θα κάθεται κι αυτή ιπαστί με το ταίρι της στην αγκαλιά της).

Το θέαμα έφερε τρικυμία στο τσερβέλο του Παντέλου. Εκεί μέσα οι επιθυμίες και οι φαντασιώσεις του είχαν στήσει χορό. Δεν έβλεπε για πρώτη φορά Φλορέττα. Είχαν κάμποσοι στο χωριό.

Βέβαια, οι περισσότεροι είχαν ακόμη Ζούνταπ. Θορυβώδη και λιγότερο γρήγορα, κυρίως όμως λιγότερο κομψά είχαν κυριαρχήσει στα χέρια των νεαρών –αλλά και μεγαλύτερων– συμπατριωτών τα προηγούμενα χρόνια. Με καφάρσια συνήθως στο πίσω κάθισμα για μεταφορές, σπανίως φιλοξενούσαν κάποια κοπέλα. Την ίδια μεταχείριση είχαν σταδιακά και τα ποδήλατα που είχαν εμφανιστεί νωρίς νωρίς στο χωριό μας.

Αλλά και οι Φλορέττες είχαν τα τελευταία χρόνια την ίδια μεταχείριση που έφτανε στα όρια της ιεροσυλίας! Μπογιατζήδες κουβάλαγαν μ' αυτήν τους κουβάδες και τις μπαντανόβουρτσες. Κάποιοι με τελάρο στη σκάρα τα μελιτζανοκολόκυθά τους.

Κι ο προϊστάμενος του Ταχυδρομείου έφτανε πρώτος το πρωί στο γραφείο του και πριν μπει μέσα έβγαζε την τσατσάρα να συμμαζέψει την ανεμοδαρμένη φράτζα του. Για να εισπράξει από τους πρωινούς της πιάτσας που τον είχαν διαβάσει το σχετικό κάζο.

Είχε κι ένας από την παρέα του, από δεύτερο χέρι και ταλαιπωρημένη. Ετούτος έκανε τον μάστορα και κάθε φορά που κάτι χάλαγε, ανασκουμπωνόταν να τη φτιάξει... τρομάρα του. Στο τέλος, στα λιγδιασμένα χέρια του έμεναν και κανά δυο-τρεις βίδες.

Έμεινε λοιπόν εκστατικός ο Παντέλος από την καινούρια Φλορέττα και τους λαμπερούς αναβάτες της, γιατί αυτό που έβλεπε κατάλαβε ότι ήταν κάτι από το χάραμα της νέας εποχής που έφερνε άλλες συνήθειες, αισθητική και ήθος. Το δημιουργήμα του πολυμήχανου γερμανού θα είναι μια μικρή πινελιά στον καμβά και θα δώσει φτερά στα όνειρα του Παντέλου.

Χωρίς δισταγμό θα λύσει το πουγκί του. Αυτός, ο Οβραίος που έλεγε κι ο πατέρας του. Και θα αποχτήσει τη δική του, κόκκινη κι αστραφτερή!

Εύπναγε με λαχτάρα να την πιάσει στα χέρια του και την πρόσεχε όπως οι γερωντοκόρες τις πορσελάνες τους. Τα Σαββατόβραδα με τον μαστροχαλαστή πίσω, πήγαιναν στη Σπάρτη, στον κινηματογράφο. Στις σκοτεινές αίθουσες του Φλοράλ και του Φάρου έβλεπαν τις υπερπαραγωγές του Χόλυγουντ και τα μεγάλα αστέρια του, με την εκτυφλωτική γοητεία, την υπερφυσική ρώμη και την ακαταμάχητη καπατσοσύνη τους.

Τις Κυριακές με όλη την παρέα του στη Σελινίτσα, απολάμβανε τα θέλητρα της παραλίας και την απεραντοσύνη της θάλασσας. Και σαν έφερνε στον νου του τις ανήλιαγες και παγερές λούμπες του Ανάκωλου, εκεί που έμαθε να κολυμπάει, ένα χαμόγελο έσκαγε στα χείλη του.

Τώρα η χαρούμενη σύναξη της πλατείας έχει ζωντανέψει και έχει αναγατίσει από κάμποσους φοιτητές και φοιτήτριες που ήρθαν στο χωριό για τις διακοπές κι αυτοί. Μιλούν για το Πανεπιστήμιο, τη φοιτητική ζωή στις στενάχωρες καμαρούλες και τα ημιπόγεια της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης. Αλλά κυρίως για τη μουσική κοσμογονία που φέρνει το Νέο Κύμα, το χειροποίητο τραγούδι, όπως το βάφτισε ένας από κείνους που το υπηρετούν. Για τα βράδια στις μπουάτ της Πλάκας, τους άγνωστους συνθέτες και τραγουδιστές, τους τροβαδούρους της νέας γενιάς και της νέας εποχής.

Εκείνη την ώρα θα μπει στην πλατεία ο Παντέλος. Ψαχουλεύει με το μάτι, εντοπίζει μια μεγάλη παρέα από φίλους και πρώην συμμαθητές και αφιππεύει. Τον υποδέχονται με φωνές και πειράγματα, στρογγυλοκάθεται και η κουβέντα από δω και μπρος είναι η Φλορέττα του. Ο Παντέλος καμαρώνει να τους λείει για τα προσόντα της και κείνοι όλο και τον τσιγκλάνε. Δεν βάζει γλώσσα μέσα του. Μιλάει και πού και πού γυρίζει και την κοιτάζει παρκαρισμένη στον τοίχο του καφενείου. Είναι σαν να της λείει

- Θα τους τρελάνουμε σήμερα!

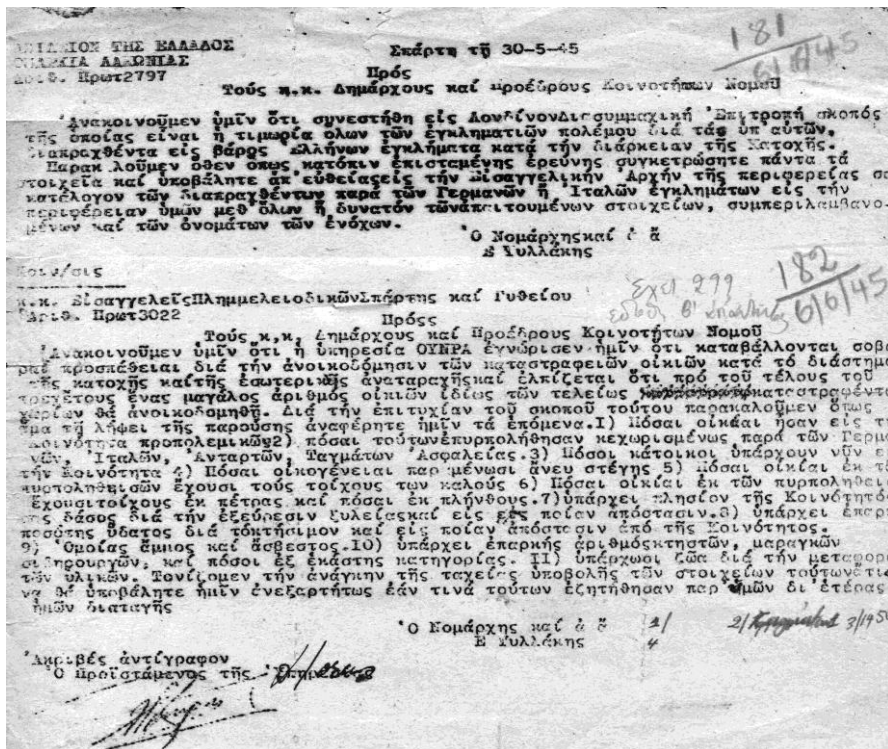
Ξαφνικά δυο-τρία απανωτά μαρσαρίσματα και μετά ο ήχος της μοτοσυκλέτας που φεύγει με βιασύνη, αναστατώνουν την παρέα. Ο Παντέλος ανήσυχος τινάζεται όρθιος και μόλις προλαβαίνει να δει πάνω στη σέλα της Φλορέττας του, που χάνεται στο βάθος του δρόμου, τη φιγούρα ενός φαντάρου ... ανοίγει τα μάτια του και βλέπει τη γιαγιά του να του χαϊδεύει το ιδρωμένο του μέτωπο.

- Σήκω, κουρή μου, είναι η ώρα να πας για δουλειά.

Μίμη Σ. Κουμουτσίδη
Μετά την Κατοχή

Έγγραφο της Νομαρχίας Λακωνίας στις 30-5-1945 στους δημάρχους και προέδρους των κοινοτήτων του νομού ζητά στοιχεία για διαπραχθέντα εγκλήματα από τους Γερμανούς και Ιταλούς κατακτητές και πιο κάτω στο ίδιο φύλλο χαρτιού – άλλο έγγραφο που ανακοινώνει στους δημάρχους και προέδρους ότι η ΟΥΝΡΑ (βοήθεια εξωτερικού) θα καταβάλλει προσπάθειες για ανοικοδόμηση των κατεστραμμένων σπιτιών. Ζητά λοιπόν να αναφερθούν στη νομαρχία:

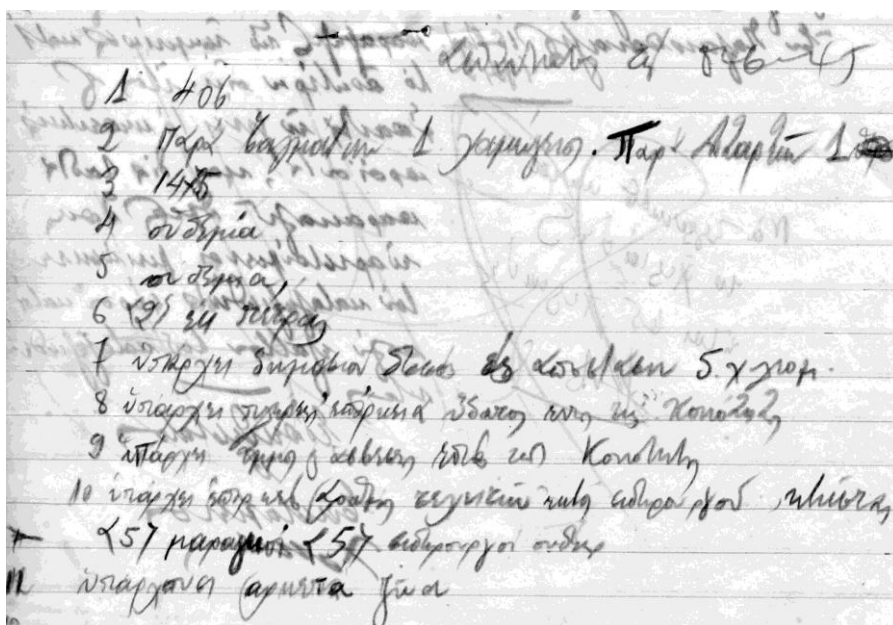
- 1) Πόσα σπίτια υπήρχαν στην κοινότητα προπολεμικά.
- 2) Πόσα κήκαν χωριστά από Γερμανούς, Ιταλούς, αντάρτες και τάγματα ασφαλείας.
- 3) Πόσοι είναι οι κάτοικοι της κοινότητας τώρα.
- 4) Πόσες οικογένειες είναι χωρίς σπίτι.
- 5) Πόσα σπίτια από τα καμένα έχουν γερούς τοίχους.
- 6) Πόσα σπίτια από τα καμένα είναι πετρόχιστα και πόσα πλινθόκτιστα.
- 7) Αν υπάρχει κοντά στο χωριό δάσος για ξυλεία και σε ποια απόσταση.
- 8) Αν υπάρχει αρκετό νερό στο χωριό για το κτίσιμο.
- 9) Αν υπάρχει άμμος κι ασβέστη.
- 10) Αν υπάρχει επαρκής αριθμός κτιστών, μαραγκών, σιδηρουργών και πόσοι σε κάθε κατηγορία.
- 11) Αν υπάρχουν ζώα για τη μεταφορά των υλικών

Το έγγραφο της Νομαρχίας Λακωνίας

Η απάντηση από την Κοινότητα Παλαιοπαναγιάς αποστέλλεται στη Νομαρχία Λακωνίας στις 8-6-1945 και αναφέρει:

- 1) σπίτια 406 προπολεμικά.
- 2) Από αυτά κάηκαν α) από τα τάγματα μία χαμώγειος και β) από τους αντάρτες μία.
- 3) Οι κάτοικοι της Κοινότητας ήταν 1475 (μαζί με την Τραπεζοντή ήταν μία η Κοινότητα).
- 4) Καμία οικογένεια δεν έμεινε χωρίς σπίτι.
- 5) Κανένα σπίτι από τα καμένα δεν έχει καλούς τοίχους.
- 6) Και τα δύο καμένα σπίτια ήταν πετρόχτιστα.
- 7) Δάσος για ξυλεία υπήρχε σε απόσταση 5 χιλιομέτρων.
- 8) Υπήρχε επάρκεια νερού μέσα στο χωριό.
- 9) Υπήρχε επίσης άμμος και ασβέστη.
- 10) Υπήρχαν τεχνίτες, εκτός από σιδηρουργούς, πέντε κτίστες και πέντε μαραγκοί.
- 11) Και τέλος, υπήρχαν αρκετά ζώα για τη μεταφορά των υλικών.

Η απάντηση της Κοινότητας Παλαιοπαναγιάς

Από τα πιο πάνω αναφερθέντα φαίνεται ότι το χωριό μας δεν υπέστη σημαντικές καταστροφές κατά την Κατοχή, όπως άλλα στην πατρίδα μας. Άγνωστο είναι αν τα κατεστραμμένα δύο σπίτια ανοικοδομήθηκαν με την ξένη βοήθεια ή με την προσπάθεια των ιδιοκτητών τους.

Εκείνο που παρατήρησα είναι ότι δεν υπήρχε επάρκεια χαρτιού για τα έγγραφα της αλληλογραφίας μεταξύ νομαρχίας και κοινότητας. Τα δύο έγγραφα της νομαρχίας είναι στο ίδιο φύλλο χαρτιού, ενώ της κοινότητας σε μισό φύλλο αναφοράς και γραμμένο με χρωματιστό μολύβι. Αυτά ήταν οι λεπτομέρειες από τα αποτελέσματα της Κατοχής. Τα ανθρώπινα δράματα ήταν τα μέγιστα.

Βιβής Ξ. Κωτσιοτοπούλου

Η χορωδία του παραρτήματος ΚΑΠΗ Ξηροκαμπίου

Η νεοσύστατη χορωδία του Παραρτήματος ΚΑΠΗ Ξηροκαμπίου δημιουργήθηκε στις αρχές Φεβρουαρίου 2018 από την αγάπη των μελών της για τη μουσική και το τραγούδι, για δράση και συλλογική προσφορά.

Αποτελείται από 25 χορωδούς μέλη του ΚΑΠΗ, καθώς και από εθελοντές χορωδούς, μουσικούς και τραγουδιστές με ικανότητες στο παραδοσιακό τραγούδι. Υποστηρίζεται από το ΚΑΠΗ του Δήμου Σπάρτης, του οποίου πρόεδρος είναι ο κ. Θέμης Πατσιλίβας. Ευχαριστούμε πολύ τον κ. Πατσιλίβα που είναι αρωγός σ' αυτή μας την προσπάθεια, καθώς και τον πατέρα Γ. Λάτση, εφημέριο του πνευματικού κέντρου του Ι. Ν. Αγίας Τριάδος, για την παραχώρηση της αίθουσας, έως ότου ετοιμαστεί η αίθουσα του παραρτήματος ΚΑΠΗ Ξηροκαμπίου, την οποία έχει παραχωρήσει ο Δήμος Σπάρτης.

Μαέστρος της χορωδίας μας είναι η καθηγήτρια μουσικής κυρία Κατερίνα Πάτσιου. Από ηλικία οκτώ χρόνων ξεκίνησε μαθήματα μουσικής σε ωδείο. Ο κύκλος μαθημάτων ολοκληρώθηκε με πτυχίο πιάνου και ανώτερων θεωρητικών με διάκριση. Είναι, επίσης, απόφοιτος του τμήματος Μουσικών Σπουδών του Αμερικανικού Κολλεγίου, επίσης με διάκριση. Η μετέπειτα ενασχόλησή της με τη Βυζαντινή Μουσική την οδήγησε στην εκμάθηση και μελέτη του παραδοσιακού οργάνου, όπου αποδίδει άριστα, το κανονάκι. Έχει διδάξει σε πολλά μουσικά σχολεία της χώρας. Ήδη η χορωδία μας έλαβε μέρος στη 2^η Συνάντηση Παραδοσιακής και Δημοτικής Μουσικής.

Η 2^η Συνάντηση Παραδοσιακής και Δημοτικής Μουσικής

Με αφορμή την επέτειο της 25^{ης} Μαρτίου, στις 17 Μαρτίου στην αίθουσα εκδηλώσεων στη Βιβλιοθήκη της Σπάρτης, έγινε 2^η Συνάντηση Δημοτικής και Παραδοσιακής Μουσικής. Τρεις χορωδίες πλαισίωσαν την εκδήλωση. Η πρώτη

χορωδία, το «Παράρτημα ΚΑΠΗ Ξηροκαμπίου» με μαέστρο και καθηγήτρια μουσικής την κυρία Κατερίνα Πάτσιου απέδωσε γνωστά δημοτικά τραγούδια: «Κορίτσια τι αγναντεύετε, Το 'μαθες μωρ' δόλια μάνα, Σήκω απάνω Γιάννο μου, Εσείς χελιδονάκια μου, κλείσαν οι στράτες». Αξιόλογες οι ερμηνείες των μονωδών Λεωνίδα Σταρόγιαννη, Παναγιώτη Κονίδη και Μαριάννας Μπουγιαμπού, που πολύ όμορφα «έντυσαν» την προσπάθεια της χορωδίας. Την παράσταση έκλειψε με το χειροκρότημα του κόσμου στο τελευταίο τραγούδι ο μικρός Αναστάσιος Κονίδης (από το Ξηροκάμπι) με τις φιγούρες του.

Η δεύτερη χορωδία, το Μουσικό Εργαστήρι Γυθείου με Μαέστρο την καθηγήτρια Μουσικής και Θεολογίας κυρία Χρυσάνθη Μάνδρου-Φιλιππάκου, παρουσίασε δημοφιλή τραγούδια: «Στων Ψαρών την ολόμαυρη Ράχη, Ο Γέρος του Μοριά, στα κακοτράχαλα, Να 'τανε το '21 και δέκα παλληκάρια». Κορυφαίο σημείο ήταν το «Άκρα του Τάφου Σιωπή» του Γιάννη Μαρκόπουλου. Την χορωδία συνόδευε με το πιάνο της η ταλαντούχα Φωτεινή Ανδρεάκου.

Και τέλος, η τρίτη χορωδία και οι οικοδεσπότες, ο Σύνδεσμος Ιεροψαλτών – χορωδία Δημοτικής και Παραδοσιακής Μουσικής «Ο Θρασύβουλος Στανίτσας» με μαέστρο τον κ. Θεόδωρο Τσαγκαρούλη, τέως καθηγητή Μουσικής της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Η χορωδία παρουσίασε γνωστά και λιγότερο γνωστά τραγούδια όπως: «Σαράντα παλληκάρια, Παιδιά της Σαμαρίνας, Στα Τρίκορφα, Αρκαδιανή, Δώδεκα ευζωνάκια, Κάτου στου Βάλτου, Βουνά της Αλωνίσταινας και τρεις Καλογέροι Κρητικοί». Στο τελευταίο κομμάτι έξοχη υπήρξε η ερμηνεία του Θύμιου Δημητρακόπουλου, αντιπροέδρου του εν λόγω συνδέσμου.

Η μουσική εκδήλωση έκλεισε με τις τρεις χορωδίες μαζί να τραγουδούν τον Θούριο του Ρήγα. Η ανεπανάληπτη μουσική του Θούριου γράφτηκε από τον μεγάλο μας συνθέτη Χρήστο Λεοντή.

Τη χορωδία του ΚΑΠΗ Ξηροκαμπίου και την χορωδία του Συνδέσμου Ιεροψαλτών συνόδευαν οι εξαιρετοι μουσικοί: Νίκος Παπαηλιού (κλαρίνο), Κατερίνα Πάτσιου (κανονάκι), Νίκος Σταθάκης (βιολί), Παναγιώτης Ρουσάκος (λαούτο) και Νίκος Δημητρακαράκος Νίκος.

Παράλειψή μας θα ήταν να μην αναφερθεί και η συμμετοχή του Λαογραφικού-Χορευτικού Συλλόγου Σπάρτης με επικεφαλής τον χοροδιδάσκαλο κ. Θεόδωρο Μαδημένο, τέως καθηγητή Φυσικής Αγωγής Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, που «ζωντάνεψε» τα τραγούδια. Την παρουσίαση έκανε η κυρία Μαρινέλλα Κουτρομπή, νοσηλεύτρια και μουσικός. Τα σχόλια έκανε ο δάσκαλος Βαγγέλης Μητράκος και μέλος του Συνδέσμου Ιεροψαλτών «Θρασύβουλος Στανίτσας», αποτυπώνοντας επιτυχημένα το πνεύμα του 1821 και την ιστορία του, και κάνοντας προεκτάσεις για το δημοτικό τραγούδι, σημείο αναφοράς της εκδήλωσης.

Κλείνοντας θα πρέπει να δώσουμε συγχαρητήρια στους οικοδεσπότες της βραδιάς και στους συντελεστές της παράστασης; στους τρεις μαέστρους, τους μουσικούς, στους χορωδούς, τους χορευτές και στη δημοτική αρχή που πάντα είναι αρωγός σε κάθε εκδήλωση. Και ασφαλώς στο πλήθος κόσμου, που με το χειροκρότημά του και την παρουσία του, βγάλαμε εις πέρας την υπέροχη γεμάτη μνήμες εκδήλωση.

Παναγιώτη Δ. Χριστοφιλάκου
Μια ιστορία απ' τα παλιά

Σήμερα αρκετοί είναι οι νέοι που ισχυρίζονται πως οι παλαιοί δεν ήξεραν να περνούν καλά στη ζωή τους και ζούσαν μόνο μία γεμάτη δυσκολίες ζωή. Βέβαια, το ότι τα χρόνια ήταν δύσκολα κανείς δεν το αρνιέται ούτε το αμφισβητεί. Όμως οι παλιοί είχαν βρει τον τρόπο, τη μαγική συνταγή, να κάνουν τη ζωή τους γλέντι και γιορτή· να αντιμετωπίζουν τα δύσκολα σαν κάτι περαστικό.

Οι παλαιότεροι, όλο και έχουν να μας «ψιθυρίσουν» κάποια αξέχαστη ιστορία από τα νεανικά τους χρόνια, να μας μιλήσουν για ανεπανάληπτους ανθρώπους, να μας διηγηθούν περιστατικά από το χωριό, που, όπως με νοσταλγία λένε, δεν συμβαίνουν σήμερα. Και σε αυτό δεν έχουν άδικο ...

Ξεκίνησαν λοιπόν ένα ανοιξιάτικο πρωινό του 1938 ή του 39, δεκατέσσερις φουστανελλάδες απ' τα Ανώγεια για να πάνε στο Γύθειο. Ο Ανωγειάτης Σαράντος Α. Μενούτης, ο οποίος ήταν παντρεμένος και έμενε στο Γύθειο, κάλεσε τους φουστανελλάδες να επισκεφτούν το Γύθειο για να δείξουν τη λεβεντιά που έχει το χωριό του. Ήταν λοιπόν οι: Παναγιώτης (Πότος) Γ. Διακουμάκος ή αλλιώς «Κολοκοτρώνης», Παναγιώτης (Πότης) Ν. Τόμπρος, Παναγιώτης (Πότης) Χ. Χριστοφιλάκος, Ιωάννης Α. Γρίτης, Λεωνίδας Α. Γρίτης, Νικόλαος Α. Γρίτης, Λεωνίδας Β. Λαμπράκος, Γεώργιος Δ. Δημοσθενάκος, Γεώργιος και Στράτης Η. Σταθάκος, Ηλίας Κ. Κατσουλέας, Θεόδωρος Γ. Παναγάκος, Τάσος Π. Παναγάκος και Ιωάννης Π. Λαμπράκος.

Πήγαν λοιπόν στο Γύθειο και επέστρεψαν με το λεωφορείο στις 4 το απόγευμα. Όμως δεν επέστρεψαν έτσι απλά. Είχαν συνεννοηθεί με τον μπαρμπα-Νίκο τον Τσιρίμπα, να πάρει το καλό άλογο του μπαρμπα-Δήμου του Χριστοφιλάκου και να το φέρει στου Ορφανέα τις συκιές (περιοχή ανάμεσα στο Ξηροκάμπι και την Παλαιοπαναγιά) για να ανεβάσουν τον Πότο τον Διακουμάκο που ήταν ο γηραιότερος από όλους. Τον ανέβασαν λοιπόν και του φόρεσαν μια ξύλινη περικεφαλαία που έφτιαξε ο Βασίλειος Σελμπενιάρης, έτσι όπως ήταν και ψηλός, για να μοιάζει με το γερό του Μόρια Θεόδωρο Κολοκοτρώνη. Ένας όμως στρατηγός πρέπει να έχει και στρατό. Έτσι λοιπόν οι φουστανελλάδες παρατάχθηκαν και, όπως είχαν τα κουμπούρια, έμοιαζαν με κανονικό στρατιωτικό άγημα. Πίσω από τον Πότο πήγε ο Νίκος ο Γρίτης που κρατούσε τη σάλπιγγα, ο οποίος στον στρατό ήταν λοχίας. Ύστερα μια διμοιρία χρειάζεται έναν διμοιρίτη, οπότε ο Ηλίας ο Κατσουλέας που ήταν και ο ίδιος διμοιρίτης στον στρατό στάθηκε μπροστά από τους φουστανελλάδες. Κίνησαν λοιπόν για την πλατεία περήφανοι, καμαρωτοί καμαρωτοί, για να δείξουν πως γύρισαν από τον Γύθειο με τα πόδια με τον Πότο αρχηγό. Αφού έκαναν δυο γύρες στην πλατεία, κατέβασαν τον Πότο, ο οποίος χόρευε το τραγούδι «Είμαι γέρος, ρε παιδιά». Εκείνη την ημέρα το χαρήκαν με τη καρδιά τους.

Η ιστορία όμως συνεχίζεται... Στις 15 Αυγούστου του ίδιου χρόνου καλούν λοιπόν τους Γυθειάτες στα Ανώγεια, μαζί με τον Σαράντο Μενούτη, ως ανταπόδοση της δικής τους πρόσκλησης και φιλοξενίας. Προσκύνησαν το πρωί την Παναγιά την Καταφυγιώτισσα και μετά το τέλος της Θείας Λειτουργίας, κατέβηκαν στους μύλους. Το μεγάλο τραπέζι στήθηκε κοντά στον μύλο του Κοτταρά σε μία λούρα που είχαν καθαρίσει ειδικά για την ημέρα. Το τοπίο ήταν μαγευτικό εκείνη την ευλογημένη ημέρα της Παναγιάς μας. Οι φυλλωσιές των αιωνόβιων πλατάνων, κρατούσαν μακριά

τις πυρωμένες ακτίνες του ηλίου, δημιουργώντας μια δροσερή και φιλόξενη φωλιά για τους επισκέπτες. Μία μεγάλη τραπεζαρία με εκλεκτά ανωγειάτικα προϊόντα, που χωρούσε πάνω από τριάντα άτομα, είχε στρωθεί.

Κάθισαν λοιπόν και, όπως ήταν φυσικό το «νέκταρ» των Ανωγείων, δηλαδή το κρασί, αν και ήταν άφθονο, τέλειωσε στα πρώτα δευτερόλεπτα. Τότε ένας Γυθειάτης, προσφέρθηκε να φέρει εκείνος το κρασί, μόνο που δεν έβλεπε πουθενά τα βαρέλια. Ρώτησε λοιπόν, αφού είδε και απόειδε, έναν Ανωγιάτη, από πού να βάλει το κρασί. Εκείνος τότε του απάντησε με μεγάλη φυσικότητα: Από τα καμάρια. Ο Γυθειάτης, παραξενεύτηκε από την απάντηση, μα τελικά πήγε να γεμίσει το κρασί από τα καμάρια, τις βρύσες δηλαδή του νερού. Ανοίγει λοιπόν τη μία βρύση και έβγαζε νερό. Ανοίγει και την άλλη και έκπληκτος αντικρίζει, ως άλλος αρχιτρίκλινος στον γάμο της Κανά: «τὸ ὕδωρ οἶνον γεγεννημένον -καὶ οὐκ ἔδει πόθεν ἐστίν» (Κατὰ Ιωάννην, κεφ. β' 9). Δεν μπορούσε να το πιστέψει! Ξανανοίγει την πρώτη βρύση και βγάζει νερό, τη δεύτερη κρασί! Απορεί με τον εαυτό του μήπως δεν βλέπει καλά. Μάταια κοιτούσε τα καμάρια επίμονα και περιεργαστικά. Το μυστικό έμεινε μυστικό. Αφού επαναλήφθηκε και με άλλους, τελικά οι Γυθειάτες έφυγαν από τα Ανώγεια με την εντύπωση πως στα Ανώγεια το κρασί ρέει άφθονο από τις βρύσες!

Οι βρύσες στα Καμάρια

Τι άραγε είχε συμβεί; Ο Βασίλειος Σελμπενιάρης, άριστος ξυλουργός, ο οποίος ήταν και ψάλτης και είχε διατελέσει και γραμματέας της κοινότητας, είναι ο δημιουργός αυτής της πατέντας. Είχε αρχικά φτιάξει δύο κάνουλες για τις βρύσες όμοιες μεταξύ τους. Ύστερα γέμισε ένα τουλούμι με κρασί και το τοποθέτησε με τέτοιο αριστοτεχνικό τρόπο πίσω από τα καμάρια στη μία βρύση. Η άλλη βρύση θα έβγαζε το νερό, αφού πρώτα είχε φέρει το νερό της μίας βρύσης στην άλλη. Το κατάφερε τόσο τέλεια, ώστε να μην φαίνεται καμία διαφορά.

Βέβαια οι Ανωγιάτες δεν το έκαναν αυτό για να κοροϊδέψουν τους Γυθειάτες, ούτε για να μειώσουν τη νοημοσύνη τους. Καμία τέτοια πρόθεση δεν υπήρξε. Απλά, έτσι για εντύπωση, για πλάκα, όπως συνέβαινε αγνά εκείνες τις μέρες.

Η μέρα αυτή όμως δεν κράτησε για πολύ. Μόνο για κάτι στιγμές. Ύστερα χωρίσανε. Ήρθε ο πόλεμος. Ακολούθησαν δύσκολες στιγμές. Σκορπίστηκαν. Αρκετοί έφυγαν για την Αμερική. Μερικοί επέστρεψαν. Άλλοι δεν επέστρεψαν ποτέ. Πολλοί είναι αυτοί που ισχυρίζονται πως οι ωραίες στιγμές κάποτε τελειώνουν. Ίσως, να έχουν και δίκιο. Όμως, αυτή η ημέρα τούς έμεινε αξέχαστη. Χαράχτηκε στο μυαλό τους. Μα το κυριότερο και σπουδαιότερο, χαράχτηκε στην καρδιά τους. Δεν την ξέχασαν ποτέ. Τους συντρόφευε όπου και αν βρίσκονταν, όσο μακριά και αν ταξίδευαν. Μια ανεξίτηλη ανάμνηση για μια ζωή. Μία απόδειξη πως οι ωραίες στιγμές, δεν τελειώνουν ποτέ.

Ο Σελμπειάρης συνεργαζόταν και με τους Γεώργιο Κ. Τσαφατίνο και Γεώργιο Κ. Μακρुकώστα, οι οποίοι έπαιζαν ενεργό ρόλο στη ζωή του χωριού, ενώ βρίσκονταν και αυτοί παρόντες στις 15 Αυγούστου.

Ευχαριστώ το κ. Νικόλαο Δ. Φόρτσα για την υπέροχη αυτή ιστορία, που μου εμπιστεύθηκε.

A. Δ. Κ.

Ο Λάμπης

- Ποιος σε χτύπησε, φιλαράκο;
- Πολλοί με χτυπούν. Δε θυμάμαι ποιος ήταν ο τελευταίος,
- Πώς σε λένε;
- Κοπρόσκυλο.
- Δεν είναι καλό όνομα.
- Αφού όλοι έτσι με φωνάζουν. Αυτό το όνομα έχω.
- Να το ξεχάσεις αυτό το όνομα. Από τούτη τη στιγμή θα είσαι ο Λάμπης.
- Τι θα πει Λάμπης;
- Από το Χαραλάμπης βγαίνει. Ήταν κάποιος που ήθελε να τον παντρέψουν με το ζόρι.
- Τι θα πει ζόρι;
- Κάτι σαν αυτό που τραβάς εσύ. Πεινάς, ε;
- Ε, δεν τρώω συχνά εδώ και πολύν καιρό.
- Τώρα θα τρως. Να, αυτή είναι τροφή για σκύλους, για εσένα.
- Μμμμ ... Πολύ νόστιμο φαί. Δεν έχω ξαναφάει.
- Πόσων χρόνων είσαι;
- Δεν ξέρω αλλά θυμάμαι ότι πέρασαν τρεις εποχές που ζεσταινόμουν και τρεις εποχές που κρύωνα. Είμαι μεγάλος;
- Όχι, μικρούλης είσαι. Θα ζήσουμε πολλά χρόνια μαζί.
- Μαζί;
- Δε θέλεις;
- Δεν ξέρω. Πάντα μόνος ήμουν.
- Τώρα θα είμαστε μαζί.
- Κι εσύ μόνος είσαι;
- Όχι αλλά μου αρέσει η παρέα σου.
- Αλήθεια; Θα κάνω τούμπες από τη χαρά μου ...

Θεοδώρου Σ. Κατσουλάκου
Μια παλιά φωτογραφία

Η φωτογραφία πρέπει να έχει τραβηχτεί στη δεκαετία του 1950-1960. Είναι τα πρώτα μετεμφυλιακά χρόνια, που ο διχασμός από τη σύγκρουση των αντιμαχόμενων παρατάξεων ήθελε χωριστές παρέες, χωριστά καφενεία. Η χώρα δεν είχε συνέλθει και τα πάθη ήταν έντονα. Ο εμφύλιος πόλεμος, γράφει ο Ηρόδοτος, είναι τόσο χειρότερος από κάποιο πόλεμο που διεξάγει σύσσωμος ο λαός, όσο χειρότερος είναι ο πόλεμος από την ειρήνη. Στην φωτογραφία εικονίζεται ο αεροπόρος Ευάγγελος Παπαδάκος, επιτυχημένος επιχειρηματίας των Αθηνών, με φίλους και ομοϊδεάτες του.

- Στο κέντρο: Ευάγγελος Π. Παπαδάκος
Αριστερά του : Γεώργιος Μακρής (αστυνόμος), Νικόλαος Αλικάκος,
Γεώργιος Β. Μενούτης, Παντελής Π. Κονίδης,
Μενέλαος Π. Κονίδης,
Όπισθεν αυτών: Γεώργιος Β. Διακουμάκος, Άγνωστος, Ιωάννης Κ. Ηλιόπουλος,
Νικόλαος Μ. Μιχαλάκος,
Δεξιά του: Γεώργιος Παπαδάκος, Γεώργιος Δούκας, Μελέτιος Ορφανάκος,
Σωτήριος Α. Λάσκαρης,
Όρθιος: Ηλίας Π. Παυλούνης,
Δίπλα του: Δημήτριος Γ. Κοκκορός, Παναγιώτης Β. Κουντούρης,
Δημήτριος Η. Ξηροπόδης.
Όπισθεν αυτών: Παναγιώτης Μπραϊμης.

Τα πανηγύρια και οι οργανοπαίχτες των Γοράνων

Μετά το 1950 τα χωριά, ορεινά και πεδινά ήταν γεμάτα κόσμο. Όλες σχεδόν οι οικογένειες ήταν πολύτεκνες, καθώς είχαν πάνω από πέντε παιδιά. Οι άνθρωποι ζούσαν φτωχικά με λίγα εισοδήματα από τη γεωργία, την κτηνοτροφία, την υλοτομία, χωρίς ανέσεις, με πολλή φτώχεια και στέρηση. Όλοι προσπαθούσαν για το καλύτερο. Τη λύση στη φτώχεια την έδωσε η εσωτερική (αστυφιλία) και εξωτερική μετανάστευση. Το αποτέλεσμα ήταν η βελτίωση της ζωής, αλλά και η ερημοποίηση της ελληνικής υπαίθρου, κυρίως στα ορεινά χωριά. Οι Γοράνοι τότε είχαν χίλιους κατοίκους και σήμερα εκατό.

Όμως ο κόσμος και τότε στη φτώχεια διασκεδάζε. Διασκεδάζε στις ονομαστικές γιορτές, όπου η νοικοκυρά είχε να προσφέρει ένα γλυκό, συνήθως κουραμπιέ ή καλτσουνάκι. Ακολουθούσε ο μεζές στο πηρούνι (ντολμαδάκια, συκωταριά, κρέας) και άφθονο κρασί. Οι νέοι και οι νέες χόρευαν και ο καθένας τραγουδούσε το δικό του τραγούδι. Πρώτα το έλεγε ο μπροστινός και επαναλάμβαναν οι άλλοι. Κι αυτό συνήθως κρατούσε ως το πρωί. Εκεί τα πρώτα ερωτικά σκιρτήματα, οι συναντήσεις, οι αγάπες, τα προξενιά, τα αγγίγματα και καμιά φορά και τσακωμοί. Ακόμα χόρευαν στα πανηγύρια, τις Αποκριές, στους γάμους, στις βαπτίσεις. Θα αναφέρω επίσης ότι κάθε φορά που έφευγε κάποιος νέος ή νέα για το εξωτερικό, γινόταν στο σπίτι του μεγάλο γλέντι με χαρές και κλάματα (χαρμολύπη).

Μετά το 1940 οι οργανοπαίχτες του χωριού ήταν ο Κωνσταντίνος Λαμπράκος (βιολί), ο Ηλίας Εξαρχάκος (λαούτο) και ο Κώστας Σουλειδής (κλαρίνο). Όλοι ταλαντούχοι και αυτοδίδακτοι.

Τα πανηγύρια της εποχής:

Τις Απόκριες στην πλατεία του χωριού έπαιζαν τα όργανα. Εκεί μαζεύονταν ο κόσμος. Πολλοί μασκαρευόνταν ντυμένοι με κουρέλια και μαντήλες για να μη γνωρίζονται (τα μούσκαρα). Τα όργανα έπαιζαν, οι κύκλοι του χορού πολλοί, τα ψιλά έπεφταν, χόρευαν και τραγουδούσαν μέχρι τα μεσάνυχτα.

Την Παρασκευή της Λαμπρής (ή Παρασκευή της Γόλας) κάθε χρόνο τα Γορανίτικα όργανα έσμιγαν με τα Αρνιώτικα (Μελετάκος) και τα Κοτσατινιώτικα (Μητραίοι) και μετά τη Θεία Λειτουργία έδιναν το σύνθημα για χορό και ξεφάντωμα. Αυτό γινόταν έξω από το μοναστήρι της Γόλας στη σημερινή πλατεία. Τα τραγούδια, η μουσική, τα κλαρίνα, τα βιολιά ήταν όνειρο. Η φύση στη πιο καλή της ώρα (άνοιξη). Εκεί στο χοροστάσι έσμιγαν και διασκεδάζαν άνθρωποι από τα γύρω χωριά (κοντοχωριανοί). Οι δίπλες του χορού πολλές και η διασκέδαση κρατούσε μέχρι το βράδυ. Δίπλα οι παράγκες με γίδα βραστή, αργότερα σουβλάκια και μύρα και πολύ κρασί (γιόρταζε και ο Διόνυσος). Στη μνήμη της Γόλας πήγαιναν πολλοί προσκυνητές από Κοτσατίνα, Άρνα, Γοράνους, Κουρτσούνα, Λιαντίνα, Ποταμιά, Καμίνια, Ξηροκάμπι και όλοι οι Κουμουστιώτες. Τα πρώτα χρόνια πήγαιναν με τα ζώα (άλογα, μουλάρια) αργότερα με φορτηγά. Μαζί τους είχαν φαγητά και έστρωναν κιλίμια γύρω από το μοναστήρι και έτρωγαν και έμεναν μέχρι αργά το απόγευμα. Τώρα όλα αυτά τελείωσαν. Οι προσκυνητές λίγοι και όλα τελειώνουν μετά τη Λειτουργία.

Του Σωτήρος (Μεταμόρφωση του Σωτήρος, 6 Αυγούστου) γιορτάζει ένα εκκλησάκι έξω από το χωριό. Δίπλα στην εκκλησία σε ένα ίσιωμα γινόταν το γλέντι με τα όργανα στη θέση τους από νωρίς-νωρίς. Το γλέντι γινόταν με συνοδεία τηγανητού

μπακαλάου και κρασιού. Δίπλα οι καμπίτες πουλούσαν αγγούρια, ντομάτες και καρπούζια.

Τ' Αελιός (του Προφήτη Ηλία, 20 Ιουλίου) το γλέντι γινόταν στην Κουμουστά. Μετά την εκκλησία Ξηροκαμπίτες, Γορανίτες, Παλαιοχωρίτες και όλοι οι Κουμουστιώτες μαζεύονταν στις βρύσες. Τα Γορανίτικα όργανα ήταν εκεί. Οι Κουμουστιώτες, γλεντζέδες καθώς ήταν, χόρευαν και τραγουδούσαν γύρω από τον πλάτανο. Εκεί πρωτοχορευτής και καλλίφωνος τραγουδιστής ο Πότης Στούμπος έσερνε πρώτος το χορό και το γλέντι κρατούσε γερά.

Οι αυτοδίδακτοι και δεξιοτέχνες αυτοί καλλιτέχνες έπαιζαν και τραγουδούσαν επί ώρες και, όταν έπεφτε η χαρτούρα, τα έδιναν όλα.

Τα όργανα τότε συνόδευαν στους γάμους τη νύφη ή το γαμπρό από το σπίτι στην εκκλησία, παίζοντας ένα ειδικό σκοπό, την πατινάδα.

Όλα αυτά σταμάτησαν στα μέσα της δεκαετίας του εβδομήντα, όταν άρχισε η ερημοποίηση των ορεινών χωριών.

*Από αριστερά: Κωνσταντίνος Λαμπράκος, Ηλίας Εξαρχάκος,
Νικόλαος Μαρινάκος, Παναγιώτης Ν. Μαρινάκος*

Ηλίας Εξαρχάκος (1918-1988). Λαουτιέρης και τραγουδιστής. Γεννήθηκε στους Γοράνους. Παντρεύτηκε την Ευρυδική Μανδραπήλια και απέκτησε τρεις γιους (Πέτρο, Πάνο και Βασίλη). Από μικρός έπαιζε σαντούρι, βιολί και κυρίως λαούτο. Πολλά όργανα τα έφτιαχνε μόνος του. Η μουσική ήταν στα γονίδια της οικογένειας από παππού σε εγγόνι. Η οικογένεια έβγαλε πολλούς μουσικούς. Ο αδελφός του ο Βαγγέλης έπαιζε κι αυτός πολλά όργανα, καθώς και ο γιος του Πέτρος (Καναδάς). Ο ανηψιός του, ο Πέτρος του Χρήστου, παίζει πιάνο, αρμόνιο, ακορντεόν, με κύριο επάγγελμα κουρδιστής πιάνων. Παλιά έπαιζε στην Αθηναϊκή Κομπανία. Ο Ηλίας Εξαρχάκος, εκτός από μουσικός και τραγουδιστής, ήταν αγρότης, χτίστης, μαραγκός και

ταβερνιάρης. Ήξερε στα γλέντια των χωρικών για κάθε χορευτή ποιο τραγούδι χορεύει και του ταιριάζει και το τραγουδούσε.

Κωνσταντίνος Σουλεϊδής ή Κωνσταντάρης (1915-1999). Γεννήθηκε στους Γοράνους. Από μικρός απέκτησε ένα κλαρίνο και, όταν έβασκε το κοπάδι του, έπαιζε φλογέρα ή κλαρίνο. Έτσι αυτοδίδακτος έγινε πολύ σπουδαίος μουσικός. Παντρεύτηκε την Ειρήνη Δούκα και απέκτησε τρία παιδιά (Βασιλική, Μαρία, Γιάννη). Ξενιτεύτηκε γύρω στο '60 στην Αμερική και ξαναγύρισε το '80. Εκεί δούλευε σε ασανσέρ (συνοδός). Έπαιζε όμως και σε ορχήστρα τα Σαββατοκύριακα σε γάμους, βαφτίσια, χορούς. Από εκεί απέκτησε χρήματα και επέστρεψε στην Ελλάδα. Στην κηδεία του στους Γοράνους ο μαθητής του Σπύρος Τσάμπηρας τον συνόδευσε στην τελευταία του κατοικία από την εκκλησία στο κοιμητήρι παίζοντας κλαρίνο για να τον τιμήσει. Στα τελευταία του έλεγε τη φράση: Δεν μπορώ ούλος.

Για τον Κωνσταντίνο Λαμπράκο έχει γράψει η κόρη του Χριστίνα σε προηγούμενο τεύχος.

Οικογένεια Ελένης Γ. Σολωμού

Ευχαριστήριο

Ευχαριστούμε από καρδιάς τους εθελοντές αιμοδότες του Συλλόγου ΕΛΜΕ Λακωνίας, καθώς και των χωριών Ανωγείων και Ξηροκαμπίου, που ανταποκρίθηκαν με προθυμία και είχαν την ευγενή καλοσύνη να προσφέρουν το αίμα τους για την μητέρα μας κ. Ελένη Γεωργίου Σολωμού. Το αίμα που είναι πολυτιμότερο αγαθό, για άλλους δεδομένο, για κάποιους άλλους όμως αχτίδα σωτηρίας.

Χάρη στα αλτρουιστικά τους συναισθήματα και στην ανιδιοτελή τους προσφορά η μητέρα μας είναι σήμερα καλά, μετά την περιπέτεια της υγείας της και την επέμβαση στην οποία υποβλήθηκε.

Με εκτίμηση και θερμές ευχαριστίες.

Παναγιώτη Γ. Λαμπρινού

Η Ρασίνα κατέβασε καλοκαιριάτικα

Στις 26 Ιουνίου άρχισε να βρέχει. Είχε να βρέξει αρκετό καιρό. Την επομένη, 27 Ιουνίου η βροχή συνεχίστηκε έντονη μέρα-νύχτα με αποτέλεσμα η Ρασίνα να κατεβάσει πολύ νερό, θολούρα. Η βροχή σταμάτησε στις 28 Ιουνίου το απόγευμα και η Ρασίνα έστιψε την επομένη 29 Ιουνίου.

Της αγοράς

Ο καθηγητής μας Νίκος Παπαδάκος μάς έλεγε ότι τα παλαιότερα χρόνια, που τα υλικά αγαθά δεν υπήρχαν σε αφθονία, όταν καλούσαν τον κόσμο στα σπίτια σε γιορτές, γάμους και βαφτίσια, συμβούλευε τους καλεσμένους: Για καλό και για κακό βάλτε ένα μαχαιροπίρουνο στην τσέπη!

Γ. Π. Α.

Νεαρός από την περιοχή μας έφτιαξε το νέο του σπίτι πριν από λίγα χρόνια. Στη δυτική μεριά κατασκεύασε μια μεγάλη μπαλκονόπορτα με θέα τον Ταΰγετο. Ένας φίλος του που τον επισκέφτηκε θαύμασε τη θέα προς το βουνό και είπε: Φοβερή θέα, τούτη δω η πόρτα είναι όλα τα λεφτά. Και ο άλλος απάντησε: Άσ' τα. Όσα μου κόστισε τούτη δω κόστισαν όλα τα άλλα κουφώματα του σπιτιού!

Κ. Μ. Κ.

Νεαρός από τα μέρη μας πριν από μεριά χρόνια γνώρισε μια όμορφη κοπέλα. Τον Ιούλιο αποφάσισαν να πάνε διακοπές σε ένα τουριστικό νησί του Αιγαίου. Το πρώτο βράδυ στο νησί πήγαν να φάνε σε ακριβό εστιατόριο. Ήθελε να την εντυπωσιάσει. Ήρθε ο σερβιτόρος για την παραγγελία τους και ο νεαρός τον ρώτησε: Βλήτα έχει;

Α. Θ. Κ.

Νεαρός οργανοπαίχτης από την περιοχή μας πριν από κάποια χρόνια έπαιζε μουσική σε μια παρέα. Μάγευε με τις μελωδίες του τον κόσμο. Σε ένα διάλειμμα μία από τις παρευρισκόμενες τον ρώτησε: Αυτοδίδακτος είσαι; Κι εκείνος της απάντησε αφοπλιστικά: Με τ' αυτό, μωρέ!

Η. Γ. Α.

Πριν από μερικά χρόνια νεαρός από την περιοχή μας πήγε τον δεκάχρονο τότε ανιψιό του, φανατικό υποστηρικτή του Ολυμπιακού, στο μουσείο για να του δείξει τα εκθέματα. Κάποια στιγμή στάθηκαν μπροστά από έναν παναθηναϊκό αμφορέα. Τότε ο μικρός, πριν προλάβει ο θεός του να του εξηγήσει τι σημαίνει αυτό, ρώτησε: Του Παναθηναϊκού είναι; Και του Ολυμπιακού πού είναι;

Α. Μ. Κ.

Μαρίας Γ. Δούσμανη
Ηλίας Π. Παυλούνης (3-1-2018)

Πάνε κιόλας έξι μήνες που έφυγε από κοντά μας ο Ηλίας, έτσι ξαφνικά, τόσο νωρίς στα 46 του χρόνια.

Και είναι τώρα η απουσία του για όλους μας πολλή αισθητή. Λείπει από τους φίλους του στην καφετέρια, που ήταν η ψυχή της παρέας. Λείπει από τους συγγενείς, λείπει από την οικογένειά του και εκεί το κενό είναι πολύ μεγάλο. Τόσο νωρίς, βασίλεψαν για πάντα εκείνα τα γελαστά μάτια, έσβησε το φωτεινό χαμόγελο και σάπασε για πάντα εκείνη η βραχνή φωνή γεμάτη ζωντάνια που φώναζε «μπάρμπα Γιώργη, που 'σαι ρε μπάρμπα Γιώργη!» κάθε που ερχόταν να δει το πατέρα μου.

Τον φανταζόμουν παππού με άσπρα μαλλιά και μουστάκι, λεβέντης όπως ο πατέρας του με πέντε-έξι εγγονάκια τριγύρω του να τον ζαλίζουν κι αυτός να τους μιλά για τα αρνιά, για τα δέντρα, για τη ζωή,

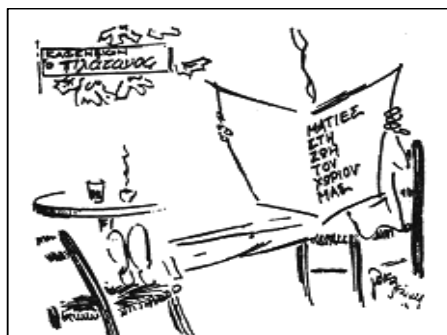
έτσι όπως αυτός την έζησε και όσα πρέπει να μάθουν γι' αυτήν.

Παντρεύτηκε τη Δήμητρα και απέκτησαν δύο υπέροχα παιδιά. Τον Παναγιώτη και την Ελευθερία. Ήταν αγωνιστής. Μαζί με την ακούραστη σύντροφό του πάλευαν για ένα καλύτερο μέλλον για τα παιδιά τους. Έβασκε τα προβατάκια του και έκανε όνειρα. Ήθελε να δουλέψει, να δημιουργήσει!

Όμως ο Μεγάλος δημιουργός είχε άλλα σχέδια για τον Ηλία... Είδε πως ήταν καλός ποιμένας και τον κάλεσε να σαλαγάει τα πρόβατα στον παράδεισο. Γι' αυτό τον πήρε μακριά μας έτσι ξαφνικά.

Αν κάποια μέρα, λοιπόν, δείτε μικρά άσπρα προβατάκια εκεί ψηλά στον ουρανό, «κολώστε τα» μη και του 'χουν φύγει...

Καλό παράδεισο Λούη...

Τα νέα μας

Ξηροκάμπι

Γάμοι: Η Μαριάννα Λάτση του Γεωργίου παντρεύτηκε τον Σταύρο Λάζαρη του Παναγιώτη. Η Αδαμαντία Κληρονόμου του Γεωργίου παντρεύτηκε τον Νικόλαο Μπαλωμένο του Σπυρίδωνα.

Γεννήσεις: Το ζεύγος Θεοφάνη Καλκάνη του Γεωργίου και Αναστασίας (Νατάσσας) Δούμουρα του Πέτρου απέκτησε αγόρι. Το ζεύγος Δημητρίου Βισβή του Παναγιώτη και Αθηνάς Γεωργοπούλου του Νικολάου απέκτησε κορίτσι. Το ζεύγος Χρήστου Καρκαλάκου του Δημητρίου και Χριστίνας Βλάχου του Νικήτα απέκτησε αγόρι. Το ζεύγος Παναγιώτη Σάγκου και Σταματικής Γιαννοπούλου του Βασιλείου απέκτησε αγόρι. Το ζεύγος Mihai Sperla του Vasilie και Mariana Daniela Sperla του Petrou απέκτησε αγόρι.

Θάνατοι: Απεβίωσαν οι: Ηλίας Παυλούνης του Παναγιώτη ετών 46, Σταύρος Μανδραπήλιας του Κωνσταντίνου ετών 38, Ιωάννης Χριστακάκος του Λεωνίδα ετών 89, Ευάγγελος Τσαπόγας του Μιχαήλ ετών 79, Ελένη Καρούνη χήρα Αντωνίου ετών 93, Γεωργία Ματθαίου χήρα Παναγιώτη

ετών 81, Γεώργιος Καρβούνης του Δημητρίου ετών 94, Σταύρος Σαραντάκος του Λεωνίδα ετών 89, Μαρία Κονίδη χήρα Γεωργίου ετών 77, Νικόλαος Καμομέρας του Παναγιώτη ετών 84, Κωνσταντίνος Φραγκής του Ιωάννη ετών 61, Καλλιόπη Κυριακάκου του Παναγιώτη ετών 72, Νικολίτσα Φραγκουλόπουλου - Δριβίλα του Δημητρίου ετών 74, Δημήτριος Σταρόγιαννης του Νικολάου ετών 62.

Παλιοπαναγιά

Θάνατοι: Απεβίωσαν οι: Γεώργιος Μπακογιώργης του Ηλία ετών 87, Μεταξία Μανδραπήλια χήρα Γεωργίου ετών 83.

Ανώγεια

Γέννηση: Το ζεύγος Αθανασίου Βλογιαννίτη του Γεωργίου και Μαρίας Δαρδάνου του Βασιλείου απέκτησε κορίτσι.

Θάνατοι: Απεβίωσαν οι: Δροσούλα Κούμαρη χήρα Σταύρου ετών 90, Αλέξανδρος Λαμπράκος του Νκολάου ετών 91.

Τραπεζοντή

Θάνατος: Απεβίωσε ο Ευστράτιος Βλαχοδημήτρης του Παναγιώτη ετών 82.

Λευκόχωμα

Θάνατοι: Απεβίωσαν οι: Δημήτριος Κουτράκος του Κωνσταντίνου ετών 48, Παναγιώτης Βασιλάκος του Δημητρίου ετών 89, Παναγιώτα Γεωργοπούλου χήρα Ηλία ετών 91, Δήμητρα Σαγρή του Ηλία ετών 57.

Ποταμιά

Θάνατος: Απεβίωσε η Ευαγγελία Παπαδάκου του Παναγιώτη ετών 89.

Γοράνοι

Γέννηση: Το ζεύγος Γεωργίου Δημητρακάκου του Μιχαήλ και Γκίτα Θεοδόροβα του Χαραλάμπους απέκτησε κορίτσι.

Θάνατοι: Απεβίωσαν οι: Έλλη Χρυσικού χήρα Παναγιώτη ετών 83, Ηλίας Ζερβούλιας του Δημητρίου ετών 82, Βασιλική Δημητρακαράκου χήρα Μιχαήλ ετών 85.

Άρνα

Θάνατος: Απεβίωσε ο Άλκης - Σωκράτης Λαμπριανάκος του Ηλία ετών 86.

Κοτσαντίνα

Θάνατος: Απεβίωσε η Κατίνα Ατσαβέ χήρα Γεωργίου ετών 87.

Βιβή Ξ. Κοτσιοτοπούλου